

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ**

Виконала: магістрант 2-го курсу, групи 8.2818-1-з
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне
управління та адміністрування»
О.М. Козуліна

Керівник: доцент кафедри політології, доцент,
к.політ.н. Кальцева С.І.

Рецензент: доцент кафедри соціальної філософії
та управління, доцент, к.філос.н. Ель Гуессаб К.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра соціальної філософії та управління
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної філософії та
управління

_____ Т.І.Бутченко
« _____ » _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Козуліній Ользі Миколаївні
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону

керівник роботи Кальцева Світлана Іванівна, к.політ.н., доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «29» травня 2019 року № 802-с

2. Строк подання студентом роботи 12 грудня 2019 року

3. Вихідні дані до роботи Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк та ін. Київ : НАДУ, 2011. 732 с.; Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/print1452596485300322>.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати стан наукової розробки забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону. 2. Уточнити основні поняття дослідження: «державне управління», «державне регулювання», «механізм державного регулювання», «будівельний комплекс», «якість». 3. Визначити принципи та методи дослідження забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону. 4. Проаналізувати будівельний комплекс як об'єкт державного регулювання: особливості, загальні характеристики, цілі та завдання. 5. Визначити класифікацію механізмів та важелів регулювання будівельного комплексу. 6. Порівняльний аналіз державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону в Україні та в Білорусі. 7. Визначити критерії оцінки якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону. 8. Дослідити сучасний стан забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону (на прикладі Запорізького регіону). 9. Розробити рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

4 рисунки, 3 таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Кальцева С.І., доцент кафедри політології	29.05.2019	29.05.2019
Розділ 2	Кальцева С.І., доцент кафедри політології	22.06.2019	22.06.2019
Розділ 3	Кальцева С.І., доцент кафедри політології	21.09.2019	21.09.2019

7. Дата видачі завдання 29 травня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень 2019	виконано
2.	Бібліографічний пошук	Квітень 2019	виконано
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2019	виконано
4.	I розділ	Червень 2019	виконано
5.	II розділ	Серпень 2019	виконано
6.	III розділ	Вересень 2019	виконано
8.	Систематизація висновків	Листопад 2019	виконано
9.	Нормоконтроль	Грудень 2019	виконано

Студент _____ О.М.Козуліна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ С.І.Кальцева
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.С.Цапліна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 82 сторінок, 73 позицій у списку літератури, 4 додатків.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ, МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, РОЗВИТОК, БУДІВЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС, ЯКІСТЬ

Мета дослідження: розробка методологічних, теоретичних та праксеологічних основ забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону і практичних рекомендацій для підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу.

Об'єкт дослідження: державне регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Предмет дослідження: забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналіз статистичних даних, метод абстрагування та узагальнення.

Гіпотеза: забезпечення високого рівня якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону призведе до стабільного розвитку будівельного комплексу в регіонах та ефективного функціонування держави.

Висновки:

1. Державне регулювання має найбільший вплив на розвиток будівельного комплексу регіону, оскільки саме держава формує цілі та завдання розвитку будівельного комплексу, визначає об'єкти та суб'єкти регулювання, створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься його подальший розвиток.

2. Важливим механізмом державного регулювання розвитку будівельного комплексу є нормативно-правова база.

3. Забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону відбуватиметься за умови гармонійного поєднання принципів централізації та децентралізації при здійсненні державної влади.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ.....	9
1.1. Стан наукової розробки забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.....	9
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «державне управління», «державне регулювання», «механізм державного регулювання», «будівельний комплекс», якість».....	16
1.3. Принципи та методи дослідження забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.....	23
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ.....	29
2.1. Будівельний комплекс як об'єкт державного регулювання: особливості, загальні характеристики, цілі та завдання.....	29
2.2. Класифікація механізмів та важелів регулювання будівельного комплексу.....	40
2.3. Порівняльний аналіз державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону в Україні та в Білорусі.....	47
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ.....	54
3.1. Критерії оцінки якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.....	54
3.2. Сучасний стан забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону (на прикладі Запорізького регіону).....	57
3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.....	63
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	73
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. Протягом останнього десятиріччя розвиток будівельного комплексу держави відбувався на фоні економічних та політичних криз в умовах обмеженості фінансових, матеріальних, людських ресурсів, що сьогодні призвело до занепаду будівельної сфери. Будівельний комплекс розвивається стихійно, житловий фонд не задовольняє потребам населення в регіонах, відчувається брак в надійних промислових будівлях та спорудах.

Оскільки Україна обрала стратегічний курс на інтеграцію до Європейського Союзу, то перед державою постає чимале завдання щодо приведення державного регулювання до світових стандартів: пошук шляхів перспективного розвитку будівельного комплексу, забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу, підвищення конкурентоспроможності на європейському ринку вітчизняної будівельної галузі – від вирішення яких залежить здатність розвиватися у сучасних конкурентних умовах.

Одним із стратегічних напрямків розвитку України є створення сприятливого інвестиційного клімату в регіонах та забезпечення збалансованого розвитку будівельного комплексу з урахуванням постійної змінюваності зовнішніх факторів в державі та світі.

Безумовно, визначені напрямки повинні знайти відгук в державному регулюванні будівельного комплексу. Слід зауважити, що державне регулювання розвитку будівельного комплексу регіону є головним інструментом в руках держави для впливу на економічні та соціальні процеси на місцевому та державному рівні.

При цьому поставлені завдання доведеться вирішувати спираючись, в першу чергу, на систему державного регулювання будівельного комплексу, яка вже склалася протягом останніх років. Успіх в найскорішій адаптації будівельної галузі до нинішніх реалій та подальшого її розвитку буде залежати від здатності держави у виробленні та прийнятті управлінських своєчасних зважених рішень.

Таким чином, тема дослідження, яка присвячена забезпеченню якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону є актуальною з врахуванням нинішнього стану будівельної галузі.

Теоретичні та практичні аспекти проблеми державного регулювання розвитку будівельного комплексу досліджено у наукових роботах багатьох українських та зарубіжних вчених, зокрема Авер'янова В.Б., Атаманчука Г.В., Андрійко О.Ф., Асеева Ю.С., Бібіка Н.В., Козича О.М., Колеснікова Б.В., Ромасько В.О., Мойсеєнко З.В., Хряпинського А.П., Юрченка Є.О., Яблонського Д.Н.

Феноменальну сутність будівельної діяльності та еволюцію цього поняття, стадії будівельного процесу, історичний розвиток та становлення будівельного законодавства в Україні розкрила Квасніцька О.О.

Внесок цих та інших вчених в галузі державного управління важко переоцінити. Проте, незважаючи на нагальну актуальність проблеми, питання залишається недостатньо вивченим в регіональному розрізі.

Аспект *проблемної ситуації* визначається тим, що в Україні спостерігається недостатня увага до проблеми забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу в регіоні.

Таким чином, об'єктивний розгляд питання забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону є дуже важливим, що обумовлює актуальність і значимість теми.

Об'єктом дослідження виступає державне регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Предмет дослідження: забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Мета дослідження полягає у розробці методологічних, теоретичних та праксеологічних основ забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону і практичних рекомендацій для підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу в мінливих економічних і політичних умовах.

Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких завдань:

- проаналізувати стан наукової розробки забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону;
- уточнити основні поняття дослідження: «державне управління», «державне регулювання», «механізм державного регулювання», «будівельний комплекс», «якість»;
- визначити принципи та методи дослідження забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону;
- проаналізувати будівельний комплекс як об'єкт державного регулювання: особливості, загальні характеристики, цілі та завдання;
- визначити класифікацію механізмів та важелів регулювання будівельного комплексу;
- порівняльний аналіз державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону в Україні та в Білорусі;
- визначити критерії оцінки якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону;
- дослідити сучасний стан забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону (на прикладі Запорізького регіону);
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Гіпотеза дослідження – забезпечення високого рівня якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону призведе до стабільного розвитку будівельного комплексу в регіонах та ефективного функціонування держави.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури і додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

1.1. Стан наукової розробки забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону

Бути розвиненою, стабільною країною – це прагнення кожної держави світу, і Україна не виключення. Ефективному функціонуванню держави сприяє потужний розвиток економіки, на який безпосередньо впливає розвиток будівельного комплексу держави, оскільки, будівельна галузь створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. Отже, держава повинна прагнути до стабільного розвитку будівельного комплексу в регіонах, в державі в цілому. Тому особливого значення набуває проблема взаємодії громадянського суспільства з органами державної влади України.

Сьогодні, наявність численних конфліктів інтересів забудовників з інтересами громади і потреба у створенні більш сприятливих умов для розвитку будівельної галузі спонукають науковців до дослідження шляхів покращення ситуації державної політики у будівельній сфері засобами адміністративно-правового регулювання.

Відсутність комплексного підходу, наявність колізій в діючому законодавстві обумовлює актуальність тематики цієї роботи та наукову необхідність проведення досліджень.

Ідеї народжуються з практики, спостережень навколишнього світу і потреб життя. В основі ідей лежать реальні факти і події. Життя висуває конкретні завдання, однак часто не відразу знаходяться продуктивні ідеї для її вирішення. У такому разі на допомогу приходить здатність дослідника проаналізувати ідеї, погляди попередників, запропонувати новий, зовсім

незвичайний аспект розгляду завдання, яке протягом тривалого часу не могли вирішити при загальному підході до справи [60].

Даній темі було приділено достатньо уваги багатьма дослідниками. Питання висвітлювалося в працях українських та російських науковців. Наукові дослідження у сфері державного регулювання будівельного комплексу здійснювали: Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф., Асєєв Ю.С., Бархін М.Г., Колодійчук А.В., Мойсеєнко З.В., Хряпинський А.П., Яблонський Д.Н. та багатьох інших відомих українських і російських вчених. Їх наукові праці являють собою надійний фундамент для подальшого наукового дослідження кола проблем, потреба в вирішенні яких сьогодні є особливо необхідною [3; 11; 2; 68].

Проаналізуємо стан наукової розробки теми сьогодні. Досліджено джерельну базу даної проблеми на основі документальних та наукових матеріалів.

Актуальність досліджуваної теми обумовила велику увагу науковців. В багатьох роботах Колеснікова Б.В. порушені питання дерегуляції будівельної галузі економіки як запорука поліпшення інвестиційного клімату, проаналізовано державне регулювання будівельної галузі економіки в частині будівництва та експлуатації будівель та споруд. Науковець вважає, що необхідно створити законодавче підґрунтя для діяльності саморегулюючих організацій у будівництві, які знизять навантаження органів державного архітектурно-будівельного контролю та покращить інвестиційний клімат України. Функцію саморегулюючих організацій мають виконувати асоціації архітекторів, будівельників, інженерів з технічного нагляду, інженерів з технічної інвентаризації. Вони мають існувати за рахунок членських внесків, мати власний компенсаційний фонд. Водночас, контроль за діяльністю вказаних саморегулюючих організацій мають здійснювати органи державного архітектурно-будівельного контролю [29, с. 70-82].

Юрченко Є.О. займається вивченням актуальних проблем державного контролю у сфері містобудівної діяльності в Україні. Юрченко Є.О. виділяє

зовнішні (глобальні, економічні) та внутрішні (організаційні, правові та ресурсні) проблеми діяльності системи державного архітектурно-будівельного контролю, які впливають на ефективність розвитку державного контролю у сфері будівництва в Україні. Глобальні проблеми мають розв'язуватися на міжнародному рівні шляхом прийняття міжнародних нормативно-правових актів, їх ратифікації державами світу з обов'язковим виконанням на території цих держав. Економічні проблеми мають велике значення для розвитку держави та розвитку економіки і суспільства. Ці проблеми мають розв'язуватися на рівні вищого керівництва держави шляхом впровадження ефективних економічних реформ, спрямованих на розвиток малого та середнього бізнесу, шляхом застосування економічних, адміністративних та правових методів. Актуальною проблемою, яка є загрозою для економіки та розвитку суспільства і держави, є рівень розвитку корупції. Проблемою, яка є не менш актуальною та породжує більшість організаційних проблем є проблема низького рівня мотивації службовців органів державного архітектурно-будівельного контролю, неналежний стан технічного забезпечення та відсутність чітких регламентів дій посадових осіб під час функціонування механізмів державного архітектурно-будівельного контролю. Організаційні проблеми потребують розв'язання шляхом розробки та впровадження стратегії розвитку системи державного контролю у сфері містобудування в Україні. Правові проблеми потребують поліпшення шляхом внесення змін до існуючих та розробки і впровадження нових нормативно-правових актів, спрямованих на розв'язання означених проблем [72].

Бібік Н.В. приділяє увагу вивченню аспектів державного регулювання будівельного ринку України, проводив фундаментальний аналіз державного регулювання розвитку будівельного комплексу, виокремив пріоритетні напрямки розвитку будівельної сфери такі як:

- реформування будівельної галузі у сфері нормативно-правового забезпечення;

- адаптація будівельного законодавства України до законодавства Європейського Союзу;
- запровадження інновацій у розвитку сучасної наукової складової у будівельній галузі;
- запровадження ефективного державного контролю та регулювання у сфері будівництва;
- створення сприятливих умов для діяльності всіх учасників будівельного ринку;
- удосконалення державних інструментів контролю та підтримки розвитку будівельного сектору економіки [12].

Погоджуюся с науковцем в тому, що першим кроком на шляху до подолання розриву між «ринком» та державою має бути досвід зарубіжних країн у формуванні політики будівельної галузі. Основним принципом та рушійною силою в більшості країн Європи є орієнтація на споживача. Будівництво житла, розвиток міст, розробка нових будівельних продуктів спрямоване перш за все, на задоволення потреб суспільства.

Уряди більшості розвинутих країн активно здійснюють регулювання будівництва: підтримують різні механізми інвестування в будівельну сферу, здійснюють прямий та непрямий вплив на процеси будівництва, тому головною метою є систематизація досвіду в управлінні будівельною галуззю і особливостей державного регулювання будівництва в економічно розвинених країнах світу. Бібік Н.В. приходять до висновку, що будівельна галузь України повинна мати уніфіковану нормативно-правових аспектів повинна виражатись у доступній, відкритій та зрозумілій формі, що міститиме у собі сукупність стандартів та кодексів будівельної галузі [12]. Окрім Бібіка Н.В., вивченням міжнародної практики державного регулювання в сфері будівництва та визначенням напрямків подальшого вдосконалення системи управління будівництвом в Україні займається Козич О.М. Науковці впевнені, що необхідно звернути увагу на основні напрями реалізації загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського

Союзу у поєднанні з концептуальними засадами реформування будівельного законодавства України [27, с. 1-7; 12, с. 115-121].

Селезньова О.О. досліджувала проблеми розвитку державного регулювання будівельних підприємств в Україні та встановила, що існуючі темпи житлового будівництва недостатні для розв'язання проблеми забезпечення населення житлом насамперед громадян, які потребують поліпшення житлових умов відповідно до законодавства, будівельні підприємства функціонують в умовах податкового перенавантаження та складності процедур оформлення дозвільної документації на будівництво, державний архітектурно-будівельний контроль виконується на задовільному рівні, але його належному функціонуванню заважають існуючі проблеми, які потребують розв'язання. Перераховані проблеми змушують будівельні підприємства заявляти органам центральної та місцевої влади про необхідність термінового прийняття заходів щодо оздоровлення будівельної галузі [63, с. 124-128].

Вагомий вклад внесла кандидат юридичних наук, доцент Національного університету «Одеської юридичної академії» Квасніцька О.О., яка в своїх роботах підіймає питання щодо феноменальної сутності будівельної діяльності та еволюцію цього поняття, стадії будівельного процесу, історичний розвиток та становлення будівельного законодавства в Україні тощо. Виокремила групи поглядів дослідників стосовно визначення будівельної діяльності в системі права: будівництво – як самостійна галузь економіки, будівництво – як економіко-правова форма інвестування, будівництво – як процес створення спорудження об'єктів, будівництво – як управлінська діяльність, будівництво – як техніко-економічна категорія [22; 23; 24; 25].

На ряду з іншими, можна виділити Антонову Л.В., яка провела аналіз сучасного стану державного регулювання будівельної галузі, елементів системи державного регулювання будівельної галузі економіки та запропонувала основні стратегічні пріоритети розвитку державного регулювання будівельної галузі економіки України:

1. Продовження практики дерегуляції будівельної галузі, створення саморегулюючих організацій.
2. Модернізація системи містобудівного законодавства шляхом перегляду і прийняття необхідних норм законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів.
3. Удосконалення системи технічних нормативно-правових актів у будівництві, приведення їх до стандартів держав Європейського Союзу, особливу увагу при цьому варто звернути на нормативи, що регулюють енергозбереження та енергоефективність.
4. Створення інноваційних центрів, спрямованих на винахід та запровадження у виробництво нового продукту в промисловості будівельних матеріалів, створення нових практичних методик у технології та організації будівельного виробництва.
5. Сприяння впровадженню в будівельну галузь сучасних технологічних рішень та будівельних матеріалів.
6. Посилення відповідальності за порушення порядку здійснення авторського і технічного нагляду в будівництві.
7. Розвиток механізмів державного архітектурно-будівельного контролю з децентралізацією органів, які здійснюють контроль в цій сфері.
8. Оновлення та перегляд містобудівної документації.
9. Створення і розвиток містобудівного кадастру.
10. Забезпечення збереження історичних територій населених пунктів та пам'яток архітектури.
11. Посилення відповідальності за виробництво і застосування в будівництві будівельних матеріалів, конструкцій і виробів неналежної якості.
12. Створення нових методик навчання фахівців будівельної галузі з урахуванням сучасних реалій і викликів світової економіки [4, с. 143-149].

Це дозволить покращити показники будівельної галузі економіки та дозволить суб'єктам будівельної галузі бути конкурентоспроможними на світовому ринку.

Питанням аналізу стану та динаміки розвитку інвестиційно-будівельної сфери присвячені роботи Вилгіна Є.А., в яких проаналізовані та систематизовані основи механізмів державного регулювання розвитку регіонального інвестиційно-будівельного комплексу. Надає визначення поняттю інституціональне середовище інвестиційно-будівельного комплексу, під яким розуміється система організацій, що встановлюють і реалізують інституції щодо ефективного інвестиційного процесу в будівельному секторі економіки [16, с. 124-126].

Мелко В.Л. в наукових працях розкриває теоретичні підходи до державного регулювання у галузі будівництва: завдання, механізми, проблеми державного регулювання у сфері будівництва. Вважає, що органам державного регулювання необхідно спростити та вдосконалити адміністративні процедури видачі дозвільної документації, посилити контроль за дотриманням будівельних норм будівельниками, розширити можливості для державно-приватного партнерства у процесі будівництва важливих об'єктів, розширити сфери застосування фінансово-кредитних механізмів забезпечення будівництва та управління об'єктами нерухомості, активне застосування механізмів страхування для забезпечення захисту від ризиків, які притаманні галузі будівництва [39, с. 61-68].

Дослідженням теоретичних основ механізмів державного регулювання стратегічного розвитку регіону займався Лукашов О.О., який запропонував систематизувати наукові підходи щодо визначення поняття «механізм державного регулювання» та виокремив серед них: процесний – засіб реалізації державно-управлінської діяльності; цільовий – орієнтація на досягнення визначеної мети; функціональний – забезпечення виконання державою серії взаємозалежних функцій; механістичний – рушійна сила змін; системний – наявність системо утворювальних ознак; комплексний – внутрішня єдність усієї системи державного регулювання. Вважає, що недостатньо уваги приділяється питанням збалансованого стратегічного розвитку регіону, що гальмує перехід

місцевої влади в нову позицію від парадигми функціонування до парадигми реалізації територією власного потенціалу.

Лукашов О.О. підкреслює, що сутність механізмів державного регулювання стратегічного розвитку регіону розкривається через поєднання загальнодержавних, регіональних, місцевих інтересів. Використання органами публічної влади переваг стратегічного підходу є передумовою забезпечення як комплексного розвитку регіону, так і збереження територіальної цілісності держави. Подальше розкриття теоретичних основ функціонування механізмів державного регулювання стратегічного розвитку регіону потребує вивчення закордонного досвіду задля пошуку можливостей адаптації кращих світових практик у сфері забезпечення довгострокових якісних збалансованих перетворень територій [36, с. 75-83].

Але, незважаючи на великий обсяг досліджень та різноманіття порушених наукових проблем, у сучасній практиці державного управління є проблемні місця щодо забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону, які вимагають вдосконалення.

Актуальність проблеми, недостатнє її висвітлення в літературі, теоретичне та практичне значення сформували вибір теми магістерської роботи, результатом якої є практичні рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «державне управління», «державне регулювання», «механізм державного регулювання», «будівельний комплекс», «якість»

Для розуміння теми дослідження є необхідність уточнити зміст основних понять дослідження як «державне управління», «державне регулювання», «механізм державного регулювання», «будівельний комплекс», «якість». Передусім, наведемо визначення поняття «державне управління».

На офіційному веб-порталі Верховної ради України надається загальне визначення терміну: «державне управління» — вид діяльності держави, що полягає у здійсненні нею управлінського, тобто організуючого впливу на ті сфери і галузі суспільного життя, які вимагають певного втручання держави шляхом використання повноважень виконавчої влади [44].

З давніх часів багатьма вченими осмислювалося поняття «державне управління». У сучасній літературі існує багато точок зору.

Видатний німецький учений Вебер М. визначив державне управління як конкретний вид діяльності щодо здійснення державної влади, який має функціональну та компетенційну специфіку, що відрізняє її від інших видів та форм реалізації державної влади [65].

На думку відомого вченого Авер'янова В.Б., державне управління необхідно розглядати як нормотворчу і розпорядчу діяльність органів виконавчої влади з метою владно-організуючого впливу на відповідні суспільні відносини і процеси в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах, а також внутрішню організаційну діяльність апарату всіх державних органів щодо забезпечення належного виконання покладених на них завдань, функцій і повноважень [2].

В енциклопедії державного управління поняття охарактеризоване як діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для як найповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [19].

Одним з основних напрямків діяльності державних органів щодо забезпечення завдань державного управління є регулювання.

В енциклопедичному словнику з державного управління поняття «державне регулювання» розкривається як сукупність цілеспрямованих форм, методів і напрямів впливу, що застосовуються органами державного управління для впорядкування системи суспільно-економічних відносин з метою

стабілізації і пристосування існуючої суспільно-політичної системи до умов, що змінюються. Під регулюванням, зазвичай, розуміють діяльність, спрямовану на коригування роботи системи (елементів системи) з метою забезпечення досягнення системою (елементами системи) такого стану, який забезпечує її (їх) роботу відповідно до визначених характеристик. Тобто цей вид діяльності розглядається як регуляційний процес, метою якого є досягнення відповідного рівня взаємодії та злагодженості окремих частин [65].

Авер'янов В.Б. вважає, що державне регулювання – це вид діяльності держави, що полягає в здійсненні нею управлінського, тобто організуючого впливу на ті сфери і галузі суспільного життя, які вимагають певного втручання держави шляхом використання повноважень виконавчої влади [1, с. 260].

В юридичному словнику дана категорія наводиться так: державне регулювання – здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві. За своєю змістовою сутністю державне регулювання ширше, ніж поняття державне управління, оскільки останнє для досягнення своїх цілей застосовує насамперед адміністративні методи. Державне регулювання має здійснюватися в інтересах усього суспільства як для стимулювання та активізації необхідних суспільству видів діяльності, так і для обмеження або заборони нелегітимних форм і видів господарювання [71].

Підсумовуючи вищенаведене, розкриємо зміст цього поняття в інтерпретації досліджуваної теми: державне регулювання – це сукупність інструментів та реальних дій держави, за допомогою яких встановлюються вимоги, створюються умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому, створюючи можливість діяти найбільш ефективно. В даному випадку «під інструментами» слід розуміти нормативно-

правову базу держави (нормативно-правові акти і правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями саморегулювання, яким держава делегувала регуляторні повноваження тощо, направлені на контроль за поведінкою індивідів або груп, які потрапляють під контроль цих структур, державний бюджет, державні контракти, податкову систему, стандарти, митні тарифи, визначення пріоритетів розвитку галузей та ін.).

У науковій літературі зміст терміну «механізм державного регулювання» науковці і практики трактують по-різному. Пропонується систематизація наукових підходів до визначення поняття «механізм державного регулювання», що дозволяє виокремити серед них такі: процесний (засіб реалізації державно-управлінської діяльності), цільовий (орієнтація на досягнення визначеної мети), функціональний (забезпечення виконання державою серії взаємозалежних функцій), механістичний (рушійна сила змін), системний (наявність системоутворювальних ознак) та комплексний (внутрішня єдність усієї системи державного регулювання) [36].

Механізм регулювання – це складна управлінська категорія. Тому проводимо аналіз літератури стосовно трактування даного поняття різними науковцями.

Латинін М.А. визначає поняття «механізм державного регулювання» з боку процесного підходу: Механізм державного регулювання доцільно розглядати як сукупність видів та способів дій суб'єкта регулювання, який ґрунтуються на базових принципах та реалізації функцій, забезпечуючи за допомогою певних форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення визначеної мети та розв'язання протиріч [34].

Цільовий підхід застосовується Малиновським В.Я. при уточненні поняття «механізм державного регулювання» – це сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих

об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [37].

Атаманчук Г.В. демонструє функціональний підхід при визначенні категорії: «механізм державного регулювання» є інструмент реалізації функцій держави та її виконавчої влади [8].

На думку Бакуменка В.Д. та Князева В.М. механізми державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. Комплексний механізм державного управління визначається як система політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління. Схема реального механізму державного управління містить: цілі, рішення, впливи, дії, результати [10].

З точки зору системного підходу Федоренко В.Г. висвітлює поняття так: «механізм державного регулювання» – система, яка призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має певну структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням [67].

На підставі механістичного підходу Коротич О.Б. «механізм державного регулювання» визначає як систему, пристрій, який визначає порядок будь-якого виду діяльності [32].

Великої уваги в науковій літературі приділено визначенню «будівельний комплекс». Ця категорія багатогранна. Серед науковців існує багато підходів його тлумачення. Куйбіда В.С. надає наступне трактування: «...Будівництво сьогодні має розглядатися на макрорівні у системі національного господарства як багатогалузевий інвестиційно-будівельно-експлуатаційний комплекс (будівельний комплекс), а у системі економічних відносин на мікрорівні — як процес конкуренції і взаємодії на об'єктах низки незалежних спеціалізованих суб'єктів ринку з їхніми інтересами і капіталами...» [33].

Бібік Н.В., Понуровський О.І. визначають будівельний комплекс будь-якої країни світу як багатогалузеву структуру, що об'єднує підрядні та спеціалізовані організації, підприємства будівельної індустрії, інженерної інфраструктури та багато інших учасників ринку [13].

Асаул А.Н. вважає, що будівельний комплекс – це сукупність суб'єктів господарської діяльності та інститутів, які залучені в процеси інвестування, будівництва й експлуатації об'єкту нерухомості, що пов'язані єдиними технологічними або економічними ризиками [6].

Каверзина Л.А. під «будівельним комплексом» розуміє сукупність видів економічної діяльності, виробництв і організацій, включаючи органи територіально-галузевого управління, що створюють матеріально-речову базу народного господарства шляхом перетворення грошової і не грошової форми інвестицій в конкретні об'єкти виробничого і невиробничого призначення на регіональному рівні [21, с. 46-52].

Кожен з науковців трактує дане поняття з врахуванням різних критеріїв.

Розкриємо зміст поняття «будівельний комплекс» в розрізі досліджуваної теми, яке допоможе більш змістовно зрозуміти сутність проблеми, яка досліджується. Під будівельним комплексом необхідно розуміти сукупність виробництв, процесів, організацій, які пов'язані між собою економічними, організаційними, технологічними, технічними зв'язками з метою отримання кінцевого результату – відтворення та відновлення основних фондів господарського комплексу держави.

Уточнимо зміст поняття «якість». Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, якість є внутрішньою визначеністю предмета, яка становить специфіку, що відрізняє його від інших; ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням; та чи інша характерна ознака, властивість, риса кого-небудь, чого-небудь; сукупність характеристик продукції або послуг щодо її здатності задовольнити встановлені та передбачені норми [15].

В економічному словнику наводиться таке визначення: якість об'єкта – це сукупність властивостей об'єкта, що обумовлює його здатність задовольняти конкретні потреби, відповідати своєму призначенню та вимогам, що пред'являються [20].

В енциклопедичному словнику з державного управління поняття трактується по іншому: якість – це сукупність характеристик об'єкта, які визначають його здатність задовольняти встановлені і передбачувані потреби (ІСО 8402-94). Забезпечення якості передбачає розробку стандартів якості, розподіл відповідальності за якість та контроль якості робіт. У 1987 р. у світі введений в дію комплекс міжнародних стандартів ІСО 9000, які формують системно теоретичну базу управління якістю для усіх видів діяльності.

Якість управління – це оцінка процесу управління, яка визначається ступенем досягнення встановленої мети. Якість державного управління визначається через поняття широкої або соціальної ефективності як ступінь досягнення мети територіальної громади, та вузької ефективності як повноту, оперативність, якість виконання функцій органу управління і обов'язків персоналу [65].

Філософи розкривають категорію «якість» з іншого боку. Як зазначено в Новій філософській енциклопедії, якість – це філософська категорія, яка виражає суттєву визначеність предмету, завдяки якій вона існує як такий, а не інший предмет.

Перше тлумачення категорії якості сходиться до Аристотеля, який пов'язував якість речі з її сутністю: «...сущность связана с качеством, а качество имеет определенную природу...» [9].

Англійський філософ Локк Дж. називає якістю: «...силу, вызывающую в нашем уме какую-нибудь идею. Так, снежный ком способен породить в нас идеи белого, холодного и круглого. Поэтому силы, вызывающие эти идеи в нас, поскольку они находятся в снежном коме, я называю качествами...» [35].

Локк поділяє якість на первинну та вторинну. Первинна притаманна самим тілам (форма, рух або спокій, тощо), а вторинна – відображають відчуття суб'єкта (колір, звук, тощо) [35].

Сьогодні категорію якості визначають за допомогою поняття «властивості». Властивість є сукупність ознак, що вирізняють річ серед інших, відмінних від неї, і споріднює з подібними. Для кожного предмету властивості можуть бути як суттєві (унаслідок втрати властивостей припиняє бути самим собою, тобто становиться іншим), так і несуттєві (предмет може придбати або втратити властивості, залишаючись при цьому тим же предметом). Сукупність або система суттєвих властивостей предмету і є його якістю. Саме якість визначає особливу сутність предмету, відрізняє від інших, детермінує його властивості, які проявляються в відносинах з іншими предметами [41].

Отже, в даній роботі під державним регулюванням розвитку будівельного комплексу регіону необхідно розуміти певний комплекс заходів державних органів законодавчого, виконавчого, контрольного характеру, які спрямовані на стабілізаційний розвиток будівельного комплексу регіону.

Державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому.

1.3. Принципи та методи дослідження забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону

Методологічну основу роботи становлять офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державної архітектурно-будівельної інспекції України, матеріали підручників, наукових статей, монографій, дані мережі Інтернет, законодавча база, власні аналітичні ствердження.

Оскільки дана робота є науковим дослідженням, то процес пізнання фактів і закономірностей об'єкта дослідження, спосіб організації теоретичного та практичного освоєння дійсності здійснюється за допомогою принципів та наукових методів. Роль методів у науковому пізнанні важко переоцінити. Можна погодитися з видатним філософом і політиком Беконом Ф., який ще з давніх часів підкреслював значимість методу пізнання, порівнюючи його з ліхтарем, який освітлює мандрівникові шлях у темряві.

Дослідник в даній роботі прагне якомога глибше розкрити сутність явищ і процесів, що досліджуються та отримати вагомі результати. Це можливо за умови оптимального поєднання різних принципів та методів дослідження.

При аналізі проблематики розвитку будівельного комплексу регіону та виборі теми дослідження застосовувався аспектний підхід. Тобто дослідження розвитку будівельного комплексу регіону спирається на виборі певної грані проблеми за принципом виділення найбільш значущих складових. В якості домінанти визначено державне регулювання.

В основу організації і проведення магістерської роботи покладено концептуальний підхід, який передбачає попередню розробку концепції дослідження, тобто комплексу основних положень, які визначають загальну спрямованість, послідовність та архітектоніку дослідження [30].

Головним засобом конкретизації загальних підходів є принципи дослідження.

До основних методологічних принципів дослідження належать:

Принцип об'єктивності ґрунтується на правдивому, науково об'єктивному, позбавленого суб'єктивістських поглядів, відображенні дійсності. В роботі процеси та явища розглядаються такими, якими вони є, без упередженості, у всьому розмаїтті їх сторін, зв'язків і відносин. Даний принцип знаходить своє відображення у використанні фактичних даних, побудові гіпотез, оцінці результатів досліджень.

Дослідник в даній роботі керувався принципом неупередженості, тобто осмислював факти, характеризував події, приймав рішення виключно на основі

принципів, незалежно від уподобань та інтересів, які при цьому задовольняються або обмежуються [73].

Принцип комплексності передбачає інтегрований, цілісний підхід до проблеми забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону, комплексну оцінку знань з даної теми. В дослідженні державне регулювання розвитку будівельного комплексу регіону вивчається не лише як суто юридична категорія, а і з точки зору таких суспільних наук як політологія, економіка, філософія, соціологія.

Термінологічний принцип використовувався при уточненні змісту термінів та понять, встановлення взаємозв'язку і субординації понять, їх місця в понятійному апараті теорії, на базі якої базується дослідження. Формулювання понять та конкретизація їх до таких, якими можна розкрити зміст дослідження, виконувалися методом термінологічного аналізу і методом операціоналізації понять. Даний принцип застосовується при уточненні понять даного дослідження.

Принцип багатofакторності дозволяє дослідити вплив різного виду суб'єктивних та об'єктивних факторів, які вплинули на забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

У дослідженні використовувався також принцип світоглядного плюралізму, який характеризується визнанням можливого існування кількох точок зору на проблему, що досліджується. Цей метод використовувався на протязі всієї роботи при розгляді суперечливих точок зору, а особливо при вивченні стану наукової розробки теми.

Принцип загального зв'язку й взаємодії, суть якого полягає в тому, що предмет пізнання не повинен розглядатися сам по собі, ізольовано від необхідних умов його існування, а в його зв'язках і відносинах, з урахуванням усіх його сторін.

Принцип практичності в дослідженні орієнтує автора на практичну значущість результатів дослідження.

Отже, наявність різноманітних принципів дослідження забезпечує його науковість та створює необхідні умови для підвищення ефективності пізнавальної діяльності.

Стратегічні методологічні положення і принципи знаходять своє тактичне втілення в методах дослідження.

Для найбільш повного розкриття змісту роботи, дослідження проводилися кількома різними методами в їх системі та взаємодії, а саме: загально-науковими, конкретно-науковими, у тому числі міждисциплінарними методами дослідження [14].

Серед загальнонаукових методів застосовувалися:

Діалектичний метод, за допомогою якого вивчалися відносини (закономірності їх розвитку, зв'язки, протиріччя), які утворюються в сфері державного регулювання розвитку будівельного комплексу.

Логіко-семантичний метод використано для формулювання понятійного апарату дослідження.

Аналіз та синтез є взаємообумовленими методами пізнання, які простежуються протягом усього дослідження. При аналізі об'єкт дослідження поділяється на його складові частини з метою їхнього всебічного вивчення, а при синтезі відбувається зворотній процес: об'єднання, раніше виділених ознак, властивостей, тощо у єдине ціле, при якому розкривається місце і роль кожного елемента в системі цілого [18]. Синтез забезпечив уточнення основних понять і категорій дослідження.

Індуктивний та дедуктивний методи органічно пов'язані між собою. Індукція – це такий метод наукового пізнання, коли на підставі знання про окреме робиться висновок про загальне, це спосіб міркування, за допомогою якого встановлюється обґрунтованість висунутого припущення чи гіпотези. Дедукція – це метод, за допомогою якого на основі знання загального пізнається часткове, одиничне [18]. Дані методи було застосовано для поглиблення понятійного апарату (дослідження стану апарату державного

регулювання будівельним комплексом в цілому, а потім його складових елементів).

Метод абстрагування та узагальнення відокремив від певних властивостей об'єкт дослідження та зосередив основну увагу на тих властивостях, які є безпосереднім об'єктом наукового дослідження. Використання даного методу обумовлено тим, що реальним процесам дійсності притаманні різноманітні властивості, охопити які в цілому практично неможливо [18].

Метод моделювання ґрунтується на перенесенні знань, отриманих при аналізі певного об'єкта (моделі), на подібний об'єкт (оригінал). Метод застосовувався при розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Окрім зазначених методів наукового пізнання застосовуються також конкретно-наукові методи. До них належать:

- формально-юридичний (формально-догматичний) використано для аналізу змісту нормативно-правових актів, які регламентують повноваження органів влади у сфері будівельної діяльності;

- системно-структурний (структурно-функціональний) метод – при дослідженні структури органів влади, які здійснюють державне регулювання розвитку будівельного комплексу;

- статистичного аналізу – при аналізі кількісних та якісних характеристик стану державного регулювання розвитку будівельного комплексу в державі та регіонах;

- аналітичне моделювання – для наведення рекомендацій щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

До міждисциплінарних методів, які застосовувалися в даному дослідженні, належать:

Метод порівняльного аналізу ґрунтується на судженнях про подібність або відмінність об'єктів. В роботі даний метод застосовувався при вивченні

зарубіжного досвіду державного регулювання розвитку будівельного комплексу та зіставленні його з вітчизняним з метою виявити їх співвідношення.

Описовий метод застосовано для виразу мислення та опису фактів мови, є їх якісним аналізом, систематизацією, що створює теорію. Завдяки даному методу створюється можливість аналізувати, уточнювати, визначати і роз'яснювати поняття. Побудова структури роботи виконана за допомогою наративного методу.

Дослідження різними методами проводилися на емпірико-теоретичному, теоретичному рівні пізнання об'єкту дослідження з різним ступенем глибини.

Теоретичний рівень пов'язаний з науковим знанням теорії: через вивчення теоретичних надбань в різних галузях науки. Емпіричне пізнання дає основу для теоретичного і навпаки. Наприклад, для формулювання певних теоретичних узагальнень (висновків) спочатку необхідний збір інформації, який відбувається емпірично. Далі дослідник, спираючись на відповідні дані, що мають емпіричний характер, опрацьовує їх аналітично і видає систематизовані результати у вигляді певної теорії. До емпірико-теоретичних методів відносять: аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, моделювання. До групи методів, що застосовуються на емпіричному і теоретичному рівнях дослідження, належить абстрагування.

Якщо проаналізувати розглянуті вище принципи і методи наукових досліджень можна стверджувати, що методологія не може бути зведена лише до одного методу, адже кожен метод застосовується не ізольовано, а у поєднанні з іншими. Головне призначення будь-якого наукового метода — на підставі відповідних вимог встановити параметри та характеристики досліджуваного об'єкта для успішного вирішення певних завдань, примноження нових знань, оптимального функціонування і розвитку тих чи інших об'єктів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

2.1. Будівельний комплекс як об'єкт державного регулювання: особливості, загальні характеристики, цілі та завдання

Важливою складовою матеріальної бази модернізації та структурної перебудови економіки України в умовах становлення ринкових відносин є розвиток будівельного комплексу, який забезпечує розширення виробництва та оновлення основних фондів народного господарства держави. Від темпів зростання будівельного виробництва та характеру його функціонування в цілому залежить розвиток соціально-економічних процесів, масштаби та збільшення темпів суспільного виробництва, його ефективність. Як галузь матеріального виробництва будівельний комплекс включає проектно-вишукувальні, науково-дослідницькі, будівельні і монтажні організації, підприємства будівельної індустрії, виробництво будівельних матеріалів, конструкцій, промисловість будівельного та дорожнього машинобудування.

Окрім того, що будівельний комплекс створює основні фонди виробничого та невиробничого характеру для функціонування всіх галузей національної економіки, реалізуючи продукцію інших галузей народного господарства під час здійснення основної діяльності, водночас з цим – задовольняє побутові, соціально-культурні потреби населення України та створює на ринку праці велику кількість робочих місць.

Ми можемо побачити, що будівельний комплекс посідає одне з головних місць в економіці держави. Проте, ефективність функціонування будівельного комплексу напряму залежить від державної політики. Державна політика має бути чіткою, а механізми державного регулювання – дієвими.

Будівельне виробництво є важливою галуззю народного господарства, яка суттєво відрізняється від інших галузей.

По-перше, відмінності притаманні самому будівельному процесу, який можна представити через три складові стадії:

- підготовка до будівництва;
- безпосереднє будівництво;
- реалізація будівельної продукції (введення готового об'єкту в експлуатацію).

Кожна з виокремлених складових має своє цільове призначення. На стадії підготовки до будівництва здійснюється техніко-економічне обґрунтування доцільності будівництва об'єкту, його проектування та інженерно-технічна підготовка до його будівництва. Саме на цьому етапі визначаються основні техніко-економічні параметри та кошторисна вартість будівництва. На стадії будівництва створюється будівельна продукція як результат взаємодії взаємопов'язаних основних, допоміжних та обслуговуючих технологічних операцій, які здійснюються на будівельному майданчику. На стадії реалізації будівельної продукції відбувається введення об'єктів в експлуатацію та передача їх замовнику.

По-друге, будівництво відрізняється різноманітністю організаційних та господарчих форм процесу виробництва.

В інвестиційному процесі створення будівельної продукції приймають участь декілька незалежних один від одного учасників: інвестор – замовник – проектувальник – підрядник – спеціалізовані субпідрядні організації.

Різнманітні і організаційні способи будівництва:

- господарчий спосіб (будівництво об'єкту здійснюється власними можливостями замовника або інвестора);
- підрядний спосіб (будівництво об'єкта відбувається спеціальними будівельними монтажними організаціями по договору з замовником);
- будівництво об'єкту «під ключ» (функції замовника передаються генеральному підряднику);

– торги (засновані на виборі замовником проектувальників, підрядників, постачальників технологічного обладнання та інших учасників будівельного процесу шляхом проведення тендерів, аукціонів).

В-третьє, техніко-економічні особливості будівельного виробництва визначаються продукцією будівництва, яка вводиться в дію виробничими потужностями, об'єктами невикористаного призначення, інфраструктури, включаючи необхідне для їх експлуатації обладнання. До особливостей техніко-економічного характеру належать:

– неоднорідність та своєрідність виготовленої продукції, яка відрізняється за характером виробництва та функціонального призначення, що потребує індивідуальних підходів до кожного будівельного об'єкту, які враховують призначення та використання об'єкта, місце його будівництва, вимоги замовника;

– нерухомість виготовленої будівельної продукції (виробляється в тому ж місці, де використовується), що потребує мобільність засобів виробництва: протягом будівельного процесу засоби виробництва та робоча сила повинні переміщуватися по будівельному майданчику, в залежності від фаз технологічного циклу, а це суттєво збільшує виробничі витрати, які пов'язані з транспортуванням, монтажем, демонтажем обладнання, будівельних машин та механізмів, переміщенням робочої сили, тощо;

– вплив на виробничий процес природно-кліматичних умов, що потребує для кожного конкретного випадку індивідуальних рішень, зміни оплати праці працівникам в залежності від умов виконання робіт, пори року, температурного режиму, тощо;

– вплив фактору часу, який проявляється в достатньо тривалому виробничому процесі, який в свою чергу обумовлює тривалі строки окупності капітальних вкладень та наявність незавершеного виробництва;

– високий рівень одноразових витрат, які необхідні для запуску виробничого циклу, а це на тривалий період «заморожують» витрати з обороту;

– своєрідні товарні відношення між виробником та споживачем будівельної продукції, які виникають ще до початку виробничого процесу та реалізується через систему договірних відносин. При визначенні витрат будівельних організацій та ціни об'єктів, що будуються, необхідно застосовувати спеціальні підходи, а також особливі форми розрахунків за будівельну продукцію. В більшості випадках, розрахунки ведуться за умовно готову будівельну продукцію (за етапи робіт, виконання окремих видів робіт, тощо), ціни встановлюються не лише за об'єкт в цілому, а і за окремі його складові або етапи робіт;

– високий, порівняно з іншими галузями, підприємницький ризик, який знаходить своє відображення, в першу чергу, в вихідній вартості на будівельну продукцію та пов'язаний зі змінами прогнозованої системи поведінки в галузі виробничої, фінансово-господарчої та іншої діяльності будівельних організацій.

Всі перераховані особливості взаємообумовлюють та доповнюють друга друга, визначають складні, різноманітні виробничі зв'язки та взаємовідносини між учасниками процесу виробництва, впливають на забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу.

Продукцією будівельного виробництва є об'єкти виробничого та невиробничого призначення (будівлі, споруди, житлові будинки, школи, лікарні, тощо).

Для характеристики будівельного комплексу та забезпечення його регулювання використовують наступні показники:

– використання основних фондів (в цілому в народному господарстві, у тому числі: за формами власності, по галузям та сферам економіки);

– інвестування в основний капітал (в цілому, у тому числі: по об'єктам виробничого і невиробничого призначення, по галузям економіки, формам власності, об'єктам фінансування);

– об'єми будівельно-монтажних та підрядних робіт (всього, у тому числі: за формами власності та будівельним організаціям);

- використання виробничих потужностей (по галузям економіки та по виробництвам);
- кількість об'єктів незавершеного будівництва;
- кількість будівельних організацій (всього, у тому числі: за формами власності, чисельності працівників);
- структура витрат на виробництво підрядних робіт в будівельних організаціях;
- структура основних фондів в будівельних організаціях (будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, тощо);
- наявність машин в будівельних організаціях.

Система показників забезпечує можливість проведення аналізу та оцінки стану розвитку галузі [5].

Завдання будівельного комплексу як об'єкта державного регулювання наступні:

- формування основних фондів господарства держави, у тому числі і за рахунок зменшення обсягів незавершеного будівництва;
- формування інвестиційної привабливості регіонів, держави в цілому;
- покращення інфраструктури та благоустрою міст;
- розвиток малих і середніх населених пунктів за рахунок будівництва доступного житла;
- розширення будівництва соціального житла;
- вирівнювання техніко-економічного й соціального рівня розвитку галузей господарства країни та її регіонів;
- контроль за якістю зведення нових будівель.

Хоча науковці і називають будівельну галузь «каталізатором» економіки, проте в Україні протягом останніх років частка будівництва у структурі валової доданої вартості зменшується (див. рис. 2.1.).

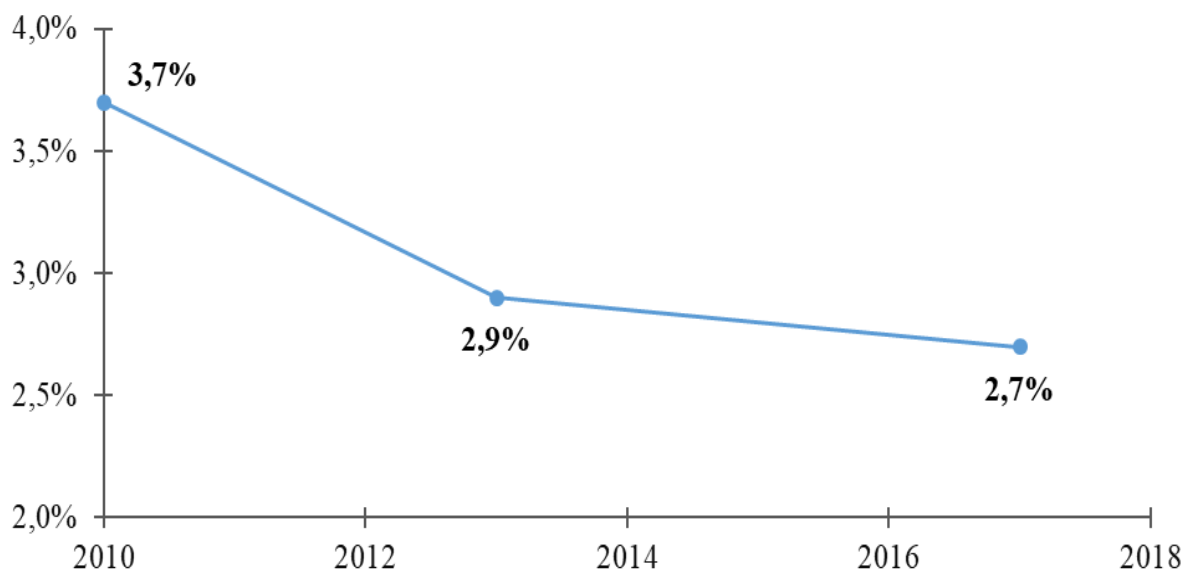

Рис. 2.1. Частка будівництва у структурі валової доданої вартості, у % до валової доданої вартості

Дослідимо обсяги будівельної продукції в Україні. До обсягу виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) включається вартість будівельних, монтажних та інших робіт, що виконуються під час нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального та поточного ремонту будівель, споруд, технічного переоснащення підприємств [47]. Спостерігається тенденція зростання обсягів виробленої будівельної продукції в Україні (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Обсяги виробленої будівельної продукції в Україні

Найменування показника	Період				
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Обсяг будівельної продукції, млн.грн.	51108,7	57515,0	73726,9	105682,8	141213,1

Якщо порівняти показники обсягів будівельної продукції у 2018 році по регіонам, то простежується тенденція верховенства великих міст у зв'язку з великими можливостями та інвестиційною привабливістю. Дніпропетровська,

Одеська, Харківська області та м.Київ мають найбільший обсяг виробленої будівельної продукції серед регіонів. Найнижчі показники мають Чернігівська, Херсонська, Сумська області. Запорізькій регіон має середній показник.

Індекс будівельної продукції, запроваджений з 2013 року, розраховується відповідно до міжнародних стандартів у будівництві за Методикою, затвердженою наказом Державної служби статистики України від 02.08.2005 №224 (у редакції наказу Державної служби статистики України від 14.03.2013 №91) [40]. Індекс будівельної продукції відображає зміну обсягів виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за періоди, що обрані для порівняння, продефльованих на відповідні індекси цін на будівельно-монтажні роботи. Індекс будівельної продукції розраховується як середньозважена індексів будівництва будівель та інженерних споруд. За вагу обрано питому вагу складових будівельної продукції по кожному її виду в загальному обсязі в базисному році (2010 рік = 100%) (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Індекси будівельної продукції в Україні

Найменування показника	Період				
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Індекси будівельної продукції, у % до попереднього року	79,6	87,7	117,4	126,3	108,5

Дані таблиці демонструють тенденції до збільшення індексу будівельної продукції з 79,6% у 2014 році до 108,5% в 2018 році.

У 2018 році в Україні прийнято в експлуатацію 8 689 356 кв. метрів загальної площі житла (нове будівництво). Загальна площа, прийнятого в експлуатацію, житла у 2018 році порівняно з 2017 роком зменшилися на 528 090 кв. метрів. [47].

Дослідимо зміни в Запорізькому регіоні. В 2018 році в Запорізькій області прийнято в експлуатацію 68 246 кв. метрів житла. Це один з нижчих показників

по Україні після Луганської, Донецької, Кіровоградської, Миколаївської області. Порівняно з Київською областю, в якій збудовано 1 255 854 кв. метрів житла, в Запорізькому регіоні збудовано на 1 127 608 кв. метрів житла менше.

Якщо порівняти з 2017 роком, в якому по Запорізькому регіону показник становив 88 624 кв. метрів, то сьогодні спостерігається зменшення збудованого житла на 20 378 кв. метрів. [47].

На сьогоднішній день для стимулювання розвитку будівельного комплексу та вирішення питання щодо забезпечення житлом громадян, які знаходяться на обліку та потребують покращення житлових умов, Міністерством розвитку громад та територій України (далі - Мінрегіон) розроблені та реалізуються Державні цільові програми. Метою даних програм є розвиток житлового будівництва [49].

Для кращого сприйняття інформації побудуємо графіки, які в повній мірі відображають стан фінансування Мінрегіоном по окремим виділеним Державним цільовим програмам в період з 2015 по 2019 роки (див. Додаток А).

Для розгляду в даній роботі приймаються наступні Державні цільові програми: фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву (позиція 1 на рисунку), часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (позиція 2 на рисунку), збільшення статутного капіталу Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» з подальшим використанням на реалізацію Державної програми забезпечення молоді житлом (позиція 3 на рисунку), державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (позиція 4 на рисунку), здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов (позиція 5 на рисунку), надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла (позиція 6

на рисунку). Спробуємо відстежити зміну фінансування державою даних програм за період з 2015 по 2019 роки.

З графіку видно, що в 2019 році порівняно з 2015 роком значно зменшилося фінансування Мінрегіоном по всім Державним цільовим програмам. Лише фінансування на реалізацію Державної програми забезпечення молоді житлом стабільно незмінне. Також видно, що фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву з 2016 року стрімко збільшилася.

В 2015 році Указом Президента України схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» відповідно до якої заплановано:

- запровадження дієвих механізмів фінансування будівництва житла для військовослужбовців (службового та постійного);

- скорочення строку видачі дозвільних документів у сфері будівництва, установлення вичерпного переліку підстав для повернення декларації про початок виконання будівельних робіт та дозволу на виконання будівельних робіт, декларації та сертифіката готовності об'єкта до експлуатації, а також передбачення можливості замовника будівництва на застосування автономних систем інженерного забезпечення;

- розроблення та сприяння прийняттю закону про децентралізацію повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю;

- прийняття Закону про енергетичну ефективність будівель, що реалізує вимоги директив ЄС щодо енергетичних характеристик будівель, у тому числі в частині встановлення мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівель, будівництва будівель з майже нульовим рівнем споживання енергії, запровадження механізмів енергетичної сертифікації будівель, визначення принципів державної підтримки заходів з енергоефективності;

- програма будівництва і реконструкції житла згідно з новими стандартами енергоефективності (підготовка нових державних будівельних норм та стандартів енергоефективності);

– угода про спрощення процедури використання земель сільськогосподарського призначення для будівництва господарських будівель сільськогосподарського призначення;

– угода про відновлення програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» [60].

Указом Президента України від 27 березня 1998 року № 222/98 «Про заходи щодо підтримки індивідуального житлового будівництва на селі», затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 27.11.1998 № 7 «Про програму «Сільське подвір'я», зі змінами та доповненнями [48]. Програма є постійно діючою. Виконує програму комунальна установа «Обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі» Запорізької обласної ради. Дана програма спрямована на поліпшення житлових умов сільського населення. Доступність програми та привабливість умов кредитування дозволяють значній кількості селян підвищити рівень якості життя на селі.

Протягом 2013 – 2017 років у Запорізькій області діяла Обласна програма «Молодій запорізькій родині – доступне житло», затверджена рішенням Запорізької обласної ради №16 від 21.11.2012 [48]. За час її реалізації за рахунок державного бюджету передбачалося виділення коштів для надання пільгових довгострокових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам у розмірі 117 280 000,00 грн., за рахунок обласного та місцевих бюджетів планувалося фінансування зазначеної програми в розмірі 58 630 000,00 грн. [48].

У 2013 – 2017 роках молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла надано три пільгові довгострокові кредити на суму 765 000 000,00 грн. з державного бюджету, сім кредитів за рахунок обласного бюджету на суму 2 451 826,00 грн. та двадцять п'ять кредитів за рахунок бюджету міста Запоріжжя на суму 16 161 097,00 грн.

Починаючи з 2014 року, фінансування державних програм забезпечення молоді житлом на 2013 - 2017 роки відповідно до Постанови Кабінету Міністрів

України від 24.10.2012 №967 та будівництва (придбання) доступного житла на 2010 – 2017 роки відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 №1249 із загального фонду державного бюджету призупинено [62].

Сьогодні в Запорізькому регіоні рішенням обласної ради від 01.03.2018 №66 затверджена обласна програма «Молодій запорізькій родині – доступне житло на 2018 – 2022 роки», відповідно до якої надаються пільгові довготермінові кредити молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла на території Запорізької області, які надаються за рахунок коштів обласного бюджету. Проте, зазначених дій недостатньо для розв'язання житлової проблеми серед молоді найближчим часом.

Рішенням Запорізької обласної ради від 01.03.2018 №67 затверджено програму «Забезпечення житлом учасників антитерористичної операції Запорізької області на 2018 – 2022 роки» [48]. Відповідно до якої надаються пільгові довготермінові кредити учасникам антитерористичної операції на будівництво (реконструкцію) і придбання житла, які надаються за рахунок коштів обласного бюджету.

Аналізуючи статистичні дані, ми можемо зазначити, що в Запорізькому регіоні та в цілому по державі, будівельна галузь «переживає кризу». Показники свідчать про слабкість будівельної бази, яка стримує промислове, житлове, сільськогосподарське будівництво, яке в сучасних ринкових умовах потребує принципово нових важелів управління будівельним комплексом.

Загалом необхідно відзначити, ситуація, що склалася на сьогодні у сфері будівництва регіону (спад виробництва, зниження темпів розвитку, скорочення інвестиційної активності, нерозвиненість ринкової інфраструктури тощо) вимагає обґрунтованого підходу до вибору форм і методів державного регулювання з метою забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу.

2.2. Класифікація механізмів та важелів регулювання будівельного комплексу

Не можу не погодитися з Марушевою О.А., яка вважає, що показник ефективності функціонування будівельної галузі прямо пропорційний показнику ефективності державної політики, направленої на її підтримку та відповідних механізмів регулювання, спрямованих на інформаційне забезпечення стану нормативно-правової бази для регулювання соціально-економічних відносин [38]. Зрозуміло, що найвпливовішим фактором розвитку будівельного комплексу є ефективність державного регулювання. Забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу залежить від механізмів державного регулювання. Дослідимо механізми та важелі регулювання будівельного комплексу, які є сьогодні.

Відповідно до ієрархії виконавчої влади в сфері будівельної діяльності виділяють органи трьох рівнів:

- вищий, який здійснює загальне керівництво підконтрольними органами – Кабінет Міністрів України;
- центральний – Міністерством розвитку громад та територій України (далі – Мінрегіон), Державна архітектурно-будівельна інспекція України (далі – ДАБІ);
- місцевий (місцеві державні адміністрації, управління містобудування та архітектури місцевих адміністрацій).

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної регіональної політики, державної житлової політики і політики у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства, забезпечення формування державної політики у сфері архітектурно-будівельного контролю та нагляду, контролю у сфері житлово-комунального господарства, у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива є Мінрегіон.

Основними завданнями Мінрегіону є:

1. Забезпечення формування та реалізація державної регіональної політики, державної житлової політики і політики у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства, зокрема щодо:

- територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою, розвитку місцевого самоврядування;
- збереження традиційного характеру середовища населених пунктів;
- промисловості будівельних матеріалів;
- благоустрою населених пунктів, поводження з побутовими відходами, поховання, увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, питної води та питного водопостачання;

2. Забезпечення формування державної політики у сфері архітектурно-будівельного контролю та нагляду, контролю у сфері житлово-комунального господарства, у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива;

3. Забезпечення технічного регулювання у сфері будівництва, містобудування, промисловості будівельних матеріалів, житлово-комунального господарства [48].

І Кабінет Міністрів України, і Мінрегіон в межах своїх повноважень формують та реалізують державну політику у сфері державного регулювання розвитку будівельного комплексу – розробляють та подають проекти законодавчих актів до Верховної Ради України для затвердження, після схвалення, вводяться в дію на виконання законів України нормативно-правові акти, які затверджуються постановами Кабінету Міністрів України та наказами Мінрегіону.

В 2011 році утворилася ДАБІ, яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України – Міністра розвитку громад та

територій України і який реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду.

Основними завданнями ДАБІ є реалізація державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, а саме:

– внесення на розгляд Віце-прем'єр-міністра України – Міністра розвитку громад та територій України пропозицій щодо забезпечення формування державної політики з питань, що належать до сфери діяльності Державної архітектурно-будівельної інспекції України;

– здійснення державного контролю та нагляду за дотриманням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил;

– виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві, ліцензування у визначених законодавством випадках [50].

На регіональному рівні управління будівельним комплексом здійснюється територіальними органами ДАБІ. Повноваження та управління між регіональними та державними органами повністю скеровані, оскільки управління здійснюється з єдиного центру – Мінрегіону.

Все частіше постає проблема регулювання взаємовідносин між центром і регіонами, їх соціального та економічного розвитку. Кабінет Міністрів України відповідно до частини третьої статті 6 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» запропонував вирішити дане питання шляхом розширення прав на органи місцевого самоврядування та затвердив Постанову «Деякі питання діяльності органів державного архітектурно-будівельного контролю» від 19 серпня 2015 року № 671 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №405 від 07.06.2017), якою затверджено положення про органи державного архітектурно-будівельного контролю [59].

В 2016 році утворилася інспекція державного архітектурно-будівельного контролю як виконавчий орган Запорізької міської ради. Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю Запорізької міської ради є підконтрольною ДАБІ. Основним завданням даного органу є здійснення відповідно до закону державного архітектурно-будівельного контролю,

виконання дозвільних та реєстраційних функцій у сфері містобудівної діяльності, здійснення державного архітектурно-будівельного контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил, положень містобудівної документації всіх рівнів, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування, проектної документації щодо об'єктів, розташованих у межах міста Запоріжжя та інші повноваження, визначені законом.

На теперішній час, відповідно до Настанови ДАБІ «Щодо створення місцевих органів держархбудконтролю» [50], яка регламентує та роз'яснює процедурні аспекти утворення органами місцевого самоврядування органів державного архітектурно-будівельного контролю, з метою подальшого перебирання на себе від відповідного центрального органу виконавчої влади повноважень щодо надання адміністративних послуг з питань набуття права на виконання підготовчих та/або будівельних робіт і введення закінчених будівництвом об'єктів в експлуатацію, а також здійснення заходів державного архітектурно-будівельного контролю, завершується процедура передачі повноважень від ДАБІ та її територіального органу до виконавчого органу Запорізької міської ради згідно з нормами Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про регулювання містобудівної діяльності», Постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року №671 «Деякі питання діяльності органів державного архітектурно-будівельного контролю» [50].

Використовуючи закордонний досвід, де досить вдало впроваджуються механізми саморегулювання в усіх сферах суспільства, Мінрегіон впроваджує механізми саморегулювання в будівельній сфері. Прийнятими наказами «Про створення Комісії з розгляду документів про делегування повноважень саморегульованим організаціям у сфері архітектурної діяльності» та «Про обсяг повноважень, делегованих саморегульованим організаціям у сфері архітектурної діяльності» упорядковується процедура передачі саморегульованих організацій в архітектурній сфері, повноважень по

професійної атестації інженерів-проектувальників, інженерів технічного нагляду, архітекторів та експертів [46].

Хотілося би звернути увагу на те, що механізм державного регулювання можна представити як цілісну ієрархічну систему, яка поєднує державні інститути влади, які здійснюють державне управління для виконання завдань та функцій держави. Механізм державного регулювання має певну структуру, методи державного регулювання, важелі впливу на об'єкт управління.

Важелі державного регулювання будівельного комплексу можна поділити на дві групи. До першої належать:

– адміністративні засоби, що охоплюють соціальні та адміністративні аспекти, які спрямовані на захист життя, здоров'я, майна, охорону довкілля, а також встановлення способів організації чи ведення діяльності, правил ліцензування, місця і часу провадження діяльності, обсягу випуску продукції чи надання послуг тощо. До них належать: стандарти, дозволи, обмеження, нормативи, штрафи;

– економічні засоби державного регулювання, що охоплюють економічні аспекти, які впливають на ринкові рішення, у вигляді кредитів, податків, закупівель, дотацій, державних інвестицій тощо;

– інформаційні, тобто публікації у засобах масової інформації.

До другої групи засобів державного регулювання належать:

– законодавчо-правові (закони, постанови, укази);

– нормативно-адміністративні (положення, рішення, правила, інструкції);

– організаційно-економічні (цільові програми, прогнози, проекти, плани).

Засоби державного регулювання будівельного комплексу реалізуються через методи державного управління. Стосовно регулювання будівельним комплексом, застосовується пряме державне регулювання та здійснюється шляхом встановлення обов'язкових вимог та порядків провадження діяльності, пов'язаної з будівництвом. Вимоги до суб'єктів будівельної галузі встановлюються за допомогою законодавчих та підзаконних нормативних

актів. За видами регулювання поділяються на загальні та технічні нормативно-правові акти.

Загальні нормативно-правові акти встановлюють основні засади щодо адміністрування, організації, контролю, нагляду, відповідальності за порушення містобудівного законодавства.

Технічні нормативно-правові акти встановлюють технічні стандарти, норми щодо якості та безпечності виконання будівельних робіт та подальшої експлуатації будівель і споруд, будівельних виробів та матеріалів тощо.

Серед методів непрямого державного регулювання можна зазначити державну фінансову політику, державну фіскальну політику, економічну політику тощо.

Як зазначалося вище, важливим інструментом державного регулювання розвитку будівельного комплексу є нормативно-правова база. Україна, як суверенна держава зробила значні кроки у створенні своєї власної цілісної правової основи. За останні роки Верховною Радою України прийнято багато законів, які регулюють відносини у будівельній сфері. Тому є необхідність провести огляд нормативно-правового регулювання будівельної галузі.

Відносини у сфері будівельної діяльності регулюються переліком нормативно-правових актів:

– Конституцією України, Цивільним, Господарським і Земельним кодексами України;

– Закон України «Про основи містобудування», який визначає правові, економічні, соціальні та організаційні засади містобудівної діяльності в Україні і спрямований на формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення при цьому охорони навколишнього природного оточення, раціонального природокористування та збереження культурної спадщини [58];

– Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності і спрямований на забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів [59];

– Закон України «Про Генеральну схему планування території України», генеральна схема планування території України визначає пріоритети та концептуальні вирішення планування і використання території країни, вдосконалення систем розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів, розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі [53];

– Закон України «Про архітектурну діяльність» визначає правові та організаційні засади здійснення архітектурної діяльності і спрямований на формування сприятливого життєвого середовища, досягнення естетичної виразності, економічної доцільності і надійності будинків, споруд та їх комплексів [51];

– Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», цей Закон встановлює відповідальність юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців (суб'єктів містобудування) за правопорушення у сфері містобудівної діяльності [52];

– Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» визначає правові, економічні, соціальні та організаційні засади проведення комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) із заміною застарілого житлового та нежитлового фондів [56];

– Закон України «Про землеустрій» визначає правові та організаційні основи діяльності у сфері землеустрою і спрямований на регулювання відносин, які виникають між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами із забезпечення сталого розвитку землекористування [55];

– Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» встановлює загальні принципи, правові та організаційні засади залучення коштів фізичних і юридичних осіб в управління з метою фінансування будівництва житла та особливості управління цими коштами, а також правові засади та особливості

випуску, розміщення та обліку сертифікатів фондів операцій із нерухомістю [61];

– інші нормативно-правові акти.

Механізми державного регулювання не повинні застосовуватися лише для створення загальних умов розвитку будівельного комплексу, а повинні здійснювати постійний вплив на створення структур, форм, методів, які відповідають реалізації інтересів держави та регіонів. Це, у свою чергу, підсилить упевненість громадян України у тому, що держава успішно впорається з реалізацією своїх функцій із забезпечення взаємодії між ними та державою.

2.3. Порівняльний аналіз державного регулювання розвитку будівельного комплексу в Україні та в Білорусі

Розпад СРСР і проголошення незалежності, поставили перед українським та білоруським народами однакові нові завдання будівництва власної суверенної держави, ліквідація тоталітарних політичних структур і будівництво правової демократичної держави, трансформація централізованої державної економіки в ринкову, орієнтовану на соціальні потреби людей, національне відродження й оздоровлення міжнаціональних відносин в державах, встановлення зв'язків із далекими та ближніми державами – сусідами на основі рівноправ'я.

Якщо метою держави бути незалежною, демократичною, соціальною, правовою, успішною та конкурентоспроможною, то для цього необхідно чітко розуміти можливі перспективи та наявні проблеми, а в подальшому – розробити концепцію об'єктивних та виважених рішень для подолання проблем. І навряд чи щось допоможе розібратися в ситуації краще, ніж всебічний аналіз державного регулювання будівельного комплексу інших країн світу, зокрема Білорусі, який я здійснюю в даній роботі.

Аналіз статистичних даних структури ВВП Республіки Білорусь за останні п'ять років говорить про те, що частка будівельної галузі знаходиться в межах від 6,3 до 10,4 відсотків, порівняно з Україною, у якої даний показник не доходить навіть і до 3 відсотків. Розвиток будівельного комплексу Білорусі можна сміливо назвати фактором, який суттєво впливає на розвиток економіки та успішну реалізацію прав громадян на житло, яке закріплюється в Конституції Республіки Білорусь [31; 64].

Будівельним комплексом республіки забезпечено створення бази для виконання основних показників Програми соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на 2016 – 2020 рр., в тому числі і по вводу в експлуатацію 18 000 000 кв. метрів житлових приміщень, серед яких 1 550 000 млн. кв. метрів для громадян, які потребують покращення житлових умов та мають право на державну підтримку.

В минулій п'ятирічці, за період з 2010 по 2015 роки, також здійснювалося масове будівництво доступного житла. Забезпеченість населення житлом зросла з 24,6 кв. метрів в 2010 році до 26,5 кв. метрів на одну людину в 2015 році. Окрім цього, на будівельний комплекс покладається створення нових виробничих та невиробничих фондів, проведення модернізації народного господарства. Так, за минуле п'ятиріччя була повністю оновлена галузь деревообробки, побудований завод по виробництву сучасних залізничних електричних потягів та розпочато будівництво білоруської атомної електростанції. Загалом реалізовано більше 80 крупних інвестиційних проектів з об'ємом інвестицій більше 27 млрд. доларів ОША [43].

Відповідно до Програми соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на 2016 – 2020 роки заплановано підвищення якості будівництва та зменшення кошторисної вартості, збільшення експорту будівельних послуг.

Головним критерієм збільшення ефективності є зниження витрат на будівництво об'єктів на протязі інвестиційно-будівельного циклу за рахунок застосування вітчизняних будівельних матеріалів, будівництво житла за типовими проектами, виділення земельних ділянок під будівництво житлових

будинків з розвиненою інфраструктурою, розробка нормативів вартості та витрат ресурсів по видам робіт.

Організаційну структуру державного регулювання будівельним комплексом Республіки Білорусь включає Міністерство архітектури та будівництва Республіки Білорусь (далі – Мінбудархітектура), як галузевий орган управління будівельним комплексом, а також регіональні органи управління при виконавчих комітетах відповідного рівня (див. додаток Б). На регіональному рівні управління будівельним комплексом забезпечують створені при обласних виконавчих комітетах регіональні органи управління, які підпорядковані безпосередньо інтересам регіону.

Зіставимо повноваження та завдання органів державного управління в Білорусі.

Наведемо основні завдання Мінбудархітектури:

- розробка та здійснення державної політики в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності, промисловості будівельних матеріалів та сфері інвестицій;

- здійснення державного регулювання архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності, а також діяльності в сфері промисловості будівельних матеріалів, виробів, конструкцій, створення умов для розвитку організацій всіх форм власності, які здійснюють діяльність в зазначеній сфері;

- здійснення державної політики в сфері житлового будівництва;

- здійснення єдиної технічної політики в сфері інженерно-геологічних та топографо-геодезичних вишукувань для будівництва;

- забезпечення функціонування системи технічного нормування, стандартизації та сертифікації в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності;

- розвиток та підвищення з іншими зацікавленими органами державного управління ефективності зовнішньої торгової діяльності шляхом нарощування експорту за рахунок збільшення конкурентоздатності організацій, залучення закордонних інвестицій тощо [17].

Функції регіональних органів управління наступні:

- погоджують положення про структурні підрозділи місцевих виконавчих та розпорядчих органів обласного територіального рівня;
- здійснюють державно-владні повноваження в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності;
- взаємодіють в межах своєї компетенції з місцевими та розпорядчими органами в рішенні економічних, соціальних та інших питань;
- приймає сумісно з обласним та Мінським міським виконавчими комітетами заходи по вдосконаленню діяльності та розвиток будівельного комплексу;
- регулює та координує діяльність інших республіканських органів державного управління в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності;
- в установленому порядку в межах своєї компетенції приймає нормативно-правові акти, які обов'язкові для виконання республіканських органів державного управління, місцевими виконавчими та розпорядчими органами державного управління, іншими особами незалежно від форм власності та підпорядкування.

Відповідно до Закону Республіки Білорусь «Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Беларусь» від 05 липня 2004 г. № 300-3 встановлені загальні положення про державне регулювання в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності [42].

Згідно з статтею 12 зазначеного Закону до основних напрямків державного регулювання в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності належать:

- розробка та реалізація основних напрямків державної містобудівної політики;
- розробка та реалізація державних і галузевих прогнозів та програм в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності;

- прийняття нормативних правових актів в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності;
- містобудівне планування та зонування територій;
- створення та введення містобудівного кадастру;
- контроль за розробкою та реалізацією містобудівних проектів, проектною документацією;
- технічне нормування, стандартизація, підтвердження відповідності вимог технічних нормативних правових актів в галузі технічного нормування і стандартизації, які застосовуються при здійсненні будівельної діяльності;
- державна експертиза містобудівних проектів, архітектурних, будівельних проектів, відокремлених в них черг будівництва, пускових комплексів та кошторисів (кошторисної документації);
- державний будівельний нагляд;
- здійснення інших заходів в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності відповідно до вимог чинного законодавства [42].

Державне регулювання в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності здійснюється Президентом Республіки Білорусь, Радою Міністрів Республіки Білорусь, Міністерством архітектури та будівництва Республіки Білорусь, місцевими радами депутатів, місцевими виконавчими та розпорядчими органами та іншими державними органами в межах їх повноважень відповідно до законодавства. Компетенція кожного державного органу, який здійснює в той чи інший ступінь регулювання будівельним комплексом, прописана даним Законом. Рівень рішень, які приймаються конкретним органом, залежить від компетенції органу та відображає координацію нижчих рівнів з вищих.

Наприклад, якщо Президент Республіки Білорусь затверджує основні напрямки державної містобудівної політики Республіки Білорусь, затверджує державну схему комплексної територіальної організації Республіки Білорусь, затверджує схему комплексної територіальної організації областей, затверджує генеральні плани міста Мінськ, обласних центрів, а також населених пунктів,

яким по рішенню Президента Республіки Білорусь наданий статус міста-супутника, утворює, реорганізує органи державного управління, визначає систему органів державного будівельного надзору, то Уряд Республіки Білорусь забезпечує внесення на затвердження Голові держави, а також реалізацію даних документів.

Що стосується безпосередньо розробки та реалізації основних напрямків державної політики, забезпечення реалізації єдиної державної політики в сфері інвестицій, здійснення технічного та авторського надзору за будівництвом як з боку замовника, так і з боку проектувальника, проведення атестації будівельних та проектних організацій, то дані функції покладені на Мінбудархітектуру, яке є спеціально уповноваженим органом в галузі архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності.

Місцеві Ради депутатів затверджують регіональні програми по питанням житлового будівництва, благоустрою території, дорожнє будівництво, здійснюють контроль за виконанням даних програм. Місцеві ради депутатів базового територіального рівня затверджують генеральні плани міст районного підпорядкування, за виключенням міст обласного підпорядкування.

Місцеві виконавчі та розпорядчі органи виступають замовниками по розробці схем комплексної територіальної організації адміністративно-територіальних та територіальних одиниць, генеральних планів міст, планування території. Крім того, і головне, до компетенції належить вирішення питань розміщення об'єктів на відповідній території, а також видача дозвільної документації.

Слід зазначити, що спектр регулюючих заходів, які здійснюють державні органи в межах повноважень, набагато ширший, ніж зазначено. В даній роботі розглянуті найбільш значні рішення державних органів, які вплинули на розвиток будівельного комплексу держави та регіону.

В Білорусі спостерігається явна централізація органів влади, тобто управління та регулювання розвитку будівельним комплексом зосереджене в

одному центрі, утворена ієрархічна структура управління, в якій повноваження розподіляються по вертикальним зв'язкам.

Україна, на відміну від Білорусі, прагне до децентралізації у структурній організації управління та регулювання розвитком будівельного комплексу. Прийняття управлінських рішень відбувається не з центру, а передається на нижчі ієрархічні рівні, органам місцевого самоврядування в тому числі.

Державне регулювання розвитку будівельного комплексу в Білорусі характеризується ефективністю, оскільки рішення приймаються швидко, чіткою узгодженістю дій, жорсткою виконавчою дисципліною, врахуванням місцевих інтересів.

Функції управління та повноваження між регіональними та республіканськими органами управління чітко розмежовані, що не призводить до дублювання та перекладення відповідальності один на одного.

Враховуючи досвід Білорусі, визначено тенденції на подальше вдосконалення державного регулювання розвитком будівельного комплексу в Україні та розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

3.1. Критерії оцінки якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону

Критерії оцінки якості необхідні для своєчасного виявлення невідповідностей, оперативного їх виправлення, удосконалення та підвищення якості державного регулювання.

Великої уваги в науковій літературі було приділено дослідженням критеріїв оцінки ефективності державного управління.

Російський вчений Атаманчук Г.В. виділяє декілька рівнів критеріїв ефективності державного управління, які відображають і розкривають ефективність державного управління та регулювання. З точки зору дослідника, найбільш визначальним критерієм загальної ефективності державного управління є соціальний, що розкриває результати функціонування системи, тобто сукупності суб'єкта і керованих об'єктів державного управління. Такі критерії, з одного боку, об'єктивно пов'язані з потребами, інтересами і цілями суспільного розвитку (як загальнонаціонального, так і регіонального), а з іншого — дають можливість бачити і визначати міру задоволення потреб, інтересів і цілей, що досягається за допомогою державного управління.

До широковживаних критеріїв загальної соціальної ефективності управління вчений відносить:

- рівень продуктивності праці, співвіднесений зі світовими параметрами за його відповідними видами;
- темпи і масштаби приросту національного багатства, що обчислюються по методиці ООН;

- рівень добробуту життя людей з розрахунку на душу населення і з розбиттям доходів різних категорій, а також порівняно із стандартами розвинених країн;

- впорядкованість, безпеку і надійність суспільних відносин, їх відтворення з наростаючим позитивним результатом.

Наступний клас критеріїв спеціальної соціальної ефективності використовується для аналізу і оцінки стану організації, функціонування самої держави як суб'єкта управління суспільними процесами.

До критеріїв спеціальної соціальної ефективності дослідник відносить:

- орієнтованість організації і функціонування державно-управлінської системи;

- витрати часу на вирішення управлінських питань і здійснення управлінських операцій;

- стиль функціонування державно-управлінської системи;

- складність організації суб'єкта державного управління, його підсистем і ланок;

- витрати на управління і забезпечення функціонування державно-управлінської системи, її підсистем та інших організаційних структур.

Для оцінки ефективності діяльності кожного управлінського органу і посадової особи, кожного одиничного управлінського рішення, дії, впливу використовуються критерії конкретної соціальної ефективності:

- ступінь відповідності напрямів, змісту і результатів управлінської діяльності органів і посадових осіб тим її параметрам, які відображені у правовому статусі органу і окремої посади;

- законність рішень і дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб;

- реальність управлінських впливів;

- зміст будь-яких управлінських актів (рішень, вчинків, дій тощо) з погляду відображення в них запитів і потреб людей, спрямованості на їх добробут і розвиток;

– характер й обсяг взаємозв'язків відповідних органів державної влади чи органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з громадянами, їх об'єднаннями і колективами;

– міра забезпечення в рішеннях і діях органу і його посадових осіб престижу держави;

– правдивість і доцільність управлінської інформації, яка видається органами та їх посадовими особами;

– морально ідеологічний вплив управлінської діяльності на «зовнішнє» середовище, на людей, з якими управлінські органи і посадові особи стикаються, взаємодіють, спільно вирішують різні проблеми [7; 8].

Оцінка якості може бути здійснена на основі критеріїв, під якими розуміємо ознаки державного регулювання, які визначають його сутність, мету, характеристики, проаналізувавши які, можна надати оцінку якості та відповідність потребам та інтересам суспільства.

Критерії якості є характеристиками властивостей державного регулювання, що дозволяють сформулювати судження про її якість.

Наведемо критерії, що дозволяють оцінити якість державного регулювання (див. Додаток В).

Підвищення ефективності і забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону є фундаментальним елементом загального процесу покращення якісних характеристик сучасного розвитку будівельної галузі країни.

Використання критеріїв оцінки якості в державному регулюванні будівельним комплексом регіону надасть змогу об'єктивно оцінити ефективність діяльності держави та визначити проблемне поле для подальшого вдосконалення державного управління. Держава Україна повинна прагнути до цього, оскільки народ України впевнений, що для органів влади пріоритетним завданням є служіння інтересам народу України.

3.2. Сучасний стан забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону (на прикладі Запорізького регіону)

Перш ніж розглядати сучасний стан забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону необхідно з'ясувати, що саме на нього впливає.

Застосовуючи власний досвід роботи в галузі будівництва, та проаналізувавши сучасні тенденції розвитку будівельного комплексу, мною визначені певні фактори впливу на розвиток будівельного комплексу, які є взаємопов'язаними (див. рис. 3.1.).

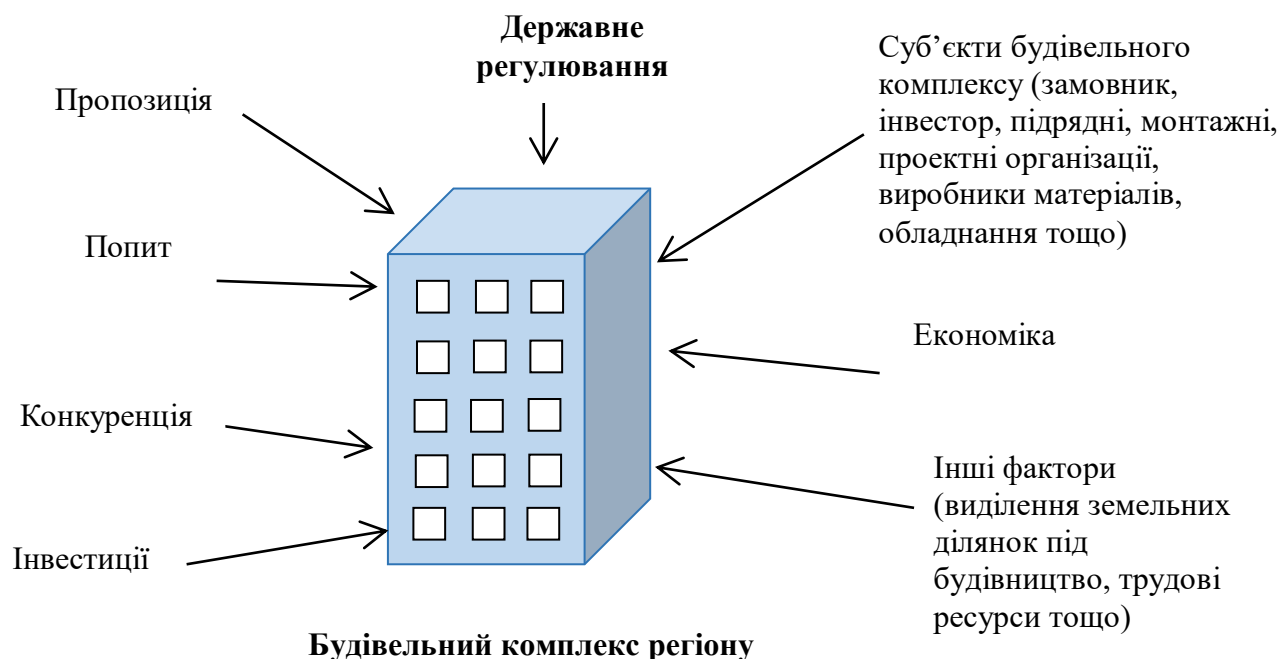

Рисунок 3.1. Фактори впливу на розвиток будівельного комплексу регіону

Але, всебічному аналізу в даній роботі піддається такий фактор, як державне регулювання.

На переконання Козича О.М. державне регулювання має найбільший вплив на розвиток будівельного комплексу регіону, оскільки саме держава формує цілі та завдання розвитку будівельного комплексу, визначає об'єкти регулювання, організовує керуючу та регулюючу систему суб'єктами будівельного комплексу, виділяє суб'єкти регулювання і формує їх структуру,

розмежовує функції і вибір необхідних методів регулювання, оцінює результати регулювання [26].

Державний статистичний комітет України пропонує інші фактори впливу, що стимулюють будівельну діяльність: недостатній попит, погодні умови, нестача робочої сили, нестача матеріалів і устаткування, фінансові обмеження, нічого не стримує, інші фактори [47].

За допомогою статистичних даних побудуємо графіки, завдяки яким легко співставити зміну впливу факторів протягом останніх п'ять років (див. Додаток Д).

З графіку видно, що в цілому найбільший вплив на розвиток будівельного комплексу здійснює фактор «фінансові обмеження», а найменший – «нестача матеріалів та устаткування».

Якщо надати оцінку впливу фактору «недостатній попит», то бачимо, що в 2015 році даний показник значно більше впливав на розвиток будівельного комплексу, аніж в 2018 році.

Стосовно фактору «нестача робочої сили», простежується його збільшення в 2018 році, порівняно з 2015 роком. Тобто, сьогодні попит на об'єкти будівництва значно збільшився порівняно з 2015 роком, але забудовники зіткаються з проблемою нехватки трудових ресурсів.

Те, що стосується реалій сьогодення, то навколо себе ми бачимо об'єкти незавершеного будівництва, які знаходяться в небезпечному стані, незаконне будівництво, яке абсолютно непогоджене з відповідними інстанціями – без дозволів та права користування земельною ділянкою, порушення технічних та екологічних норм забудовниками, порушення прав і законних інтересів громадян.

Оцінюючи ефективність державного регулювання у будівельній сфері, виникають певні суперечності. Це нашоє на думку про наявність проблем, які негативно впливають на забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону. Спробуємо розібратися в даному питанні.

В даному підрозділі зосередимо увагу на державному регулюванні будівельного комплексу в Запорізькому регіоні.

Як зазначалося в підрозділі 2.2., серед органів виконавчої влади у сфері будівництва відповідно до місця в ієрархії виділяють органи трьох рівнів: вищий, центральний, місцевий.

Запорізька міська рада є органом місцевого самоврядування, що представляє інтереси територіальної громади міста Запоріжжя та здійснює від її імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України та іншими законами України.

Запорізька міська рада не має виконавчого органу з питань державного архітектурно-будівельного контролю, тому повноваження такого органу виконує департамент державного архітектурно-будівельного інспекції у Запорізькій області.

Важливим в розвитку державного регулювання будівельної галузі є також забезпечення збереження культурної спадщини населених пунктів та відновлення пам'яток архітектури, автентичного середовища, збереження архетипів територій при здійсненні планування і забудови населених пунктів. Тому, Запорізька міська рада має відділ охорони культурної спадщини.

Державна архітектурно-будівельна інспекція України представлена в Запорізькій області територіальним органом – департаментом державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області, який фактично і здійснює практичні кроки, зокрема і в місті Запоріжжі, по реалізації державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду за дотриманням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил; виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві; проводить перевірки щодо відповідності підготовчих та будівельних робіт, будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, що застосовуються під час будівництва об'єктів, вимогам будівельних норм, державних стандартів і правил, технічним умовам, затвердженим проектним вимогам, рішенням тощо.

При Запорізькій обласній державній адміністрації діє управління містобудування та архітектури, яке забезпечує державне регулювання будівельним комплексом, в межах визначених повноважень, в Запорізькому районі та по області в цілому.

Департамент архітектури та містобудування Запорізької міської ради (надалі – Департамент) є виконавчим органом Запорізької міської ради у галузі містобудування та архітектури, який координує діяльність суб'єктів містобудування щодо ефективного функціонування у місті Запоріжжя.

Департамент є підконтрольним і підзвітним Запорізькій міській раді. Повноваження визначені у порядку і в межах Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [57; 59].

Зосередимо увагу, в даному підрозділі, на роботі департаменту архітектури та містобудування Запорізької міської ради та його взаємодії з департаментом державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області.

Принцип роботи органу місцевого самоврядування, в тому числі і Департаменту, це гарантія територіальній громаді міста Запоріжжя на самостійність, самоврядність, децентралізацію публічної влади.

На практиці повноваження департаменту обмежуються підготовкою й затвердженням відповідних місцевих містобудівних програм, генеральних планів забудови населених пунктів, іншої містобудівної документації; координацією на відповідній території діяльності суб'єктів містобудування щодо комплексної забудови населених пунктів; наданням містобудівних умов та обмежень для проектування об'єкта будівництва.

І на цьому все, тому що в подальшому проектна документація затверджується замовником та не потребує погодження з органами місцевого самоврядування. Наступним кроком є отримання дозвільних документів в департаменті державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області на спорудження об'єктів містобудування незалежно від форм власності.

Делеговані повноваження, такі як прийняття в експлуатацію закінчених об'єктів будівництва або державного контролю за додержанням вимог чинного законодавства, органам місцевого самоврядування в місті Запоріжжя не надано.

Департамент є органом виконавчої влади Запорізької міської ради, який займається питаннями будівництва в місті. Має місце проблема комунікації між посадовими особами органів державного архітектурно-будівельного контролю регіонів та органів місцевого самоврядування.

Все частіше, за останній час, говорять про децентралізацію влади в Україні, сутність якої полягає в передачі повноважень від державних органів органам місцевого самоврядування по різних напрямкам, в тому числі у сфері державного архітектурно-будівельного контролю. Слід зауважити, що процес децентралізації в даній сфері припускає створення відповідних інспекцій органами місцевого самоврядування та фактичної передачі їм нових функцій. Виходячи з наведеного прикладу, процес децентралізації в Запорізькому регіоні рухається в іншому напрямку – в зворотному. Централізація органів виконавчої влади та їх повноважень зростає по вертикалі. Централізація влади не вирішує проблем регіонів, кожний з яких має свої особливості.

Іншою проблемою, яка постає перед департаментом архітектури та містобудування Запорізької міської ради, є відсутність чіткого розподілу повноважень між органами виконавчої влади регіонального рівня та органами місцевого самоврядування, не раціонально закріплені за ними права та обов'язки відповідно до покладених на них завдань та функцій.

Відповідно до чинного законодавства органам місцевого самоврядування недостатньо наданих повноважень необхідних для якісного забезпечення державного регулювання розвитку будівельного комплексу та ефективно вирішувати питання місцевого значення у сфері містобудівної діяльності.

В 2011 році вступає в силу оновлений Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», після чого в роботі департаменту державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області відбуваються кардинальні зміни в дозвільних та погоджувальних процедурах будівництва:

введено в дію декларативний принцип, за яким замовник будівництва відповідно до встановленої форми самостійно заповнює та подає декларацію (для більшості споруджуваних об'єктів до початку виконання будівельних робіт та по їх завершенню), департамент державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області перевіряє зазначені декларації та здійснює їх реєстрацію в установленому порядку.

Проблемою є відсутність механізму оперативного контролю достовірності даних (місця майбутнього будівництва), зазначених у документах, що подаються на реєстрацію до департаменту державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області. Відсутність норми обов'язковості здійснення перевірок на першому етапі призводить до можливості порушувати та уникати відповідальності за скоєні порушення містобудівного законодавства, а також установлені законом відповідальності за введення в експлуатацію технічно не готових до експлуатації будівельних об'єктів, інших негативних наслідків. Крім того, у випадку виконання будівельних робіт з відхиленням від проектної документації та з порушенням технологічного процесу, департамент державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області не має повноважень скасувати реєстрацію декларації, а може лише призупинити виконання будівельних робіт та застосувати штрафні санкції до порушників, скасування реєстрації декларації можливе тільки в судовому порядку.

Зміна в законодавстві призвела до спрощення дозвільних процедур, але це в свою чергу вимагає від департаменту державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області підвищення якості та результативності перевірок об'єктів будівництва.

Проблемним питанням є відсутність реального контролю за поточною діяльністю працівників департаменту державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області. Вказана проблема призводить до порушення термінів проведення перевірок, невчасного надання неповних відповідей на звернення громадян, юридичних осіб.

До інших проблем належить питання корумпованості, а інколи і шахрайство, оскільки проблема корупції є актуальною як у державі й суспільстві в цілому.

Існує проблема розшуку та залучення порушників містобудівного законодавства до департаменту державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області для складання документів перевірки та реагування, що призводить до значних часових затрат посадових осіб на виконання вказаних дій. У цьому разі департамент державної архітектурно-будівельної інспекції в Запорізькій області звертається до органів внутрішніх справ для вжиття заходів, проблема розв'язується лише частково та потребує затрат часу як правоохоронців, так і службовців органів державного архітектурно-будівельного контролю.

Проблемним є питання стягнення штрафних санкцій з юридичних осіб, порушників містобудівного законодавства, оскільки наявна статистика добровільної сплати штрафів до бюджету є низькою.

З огляду на зазначене, сучасний стан забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу в цілому задовільний, але є прогалини в окремих ланках державного механізму.

3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону

Оскільки, сьогодні, державне регулювання розвитку будівельного комплексу знаходиться в задовільному стані, то необхідно розробити рекомендації, впровадження яких дасть змогу вирішити нагальні проблеми та підвищити ефективність державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону.

Загальні рекомендації щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону наступні:

1. Вдосконалення кадрового забезпечення структури органів влади у сфері будівництва шляхом відбору претендентів на зайняття посад державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування виключно висококваліфікованих фахівців з наявністю профільної фахової освіти та високих моральних принципів, які здатні успішно вирішувати загальнодержавні та регіональні проблеми. Окрім цього, на керівні посади повинні призначатися особи, які мають додатково вищу освіту в галузі державного управління.

З метою підвищення ефективності роботи органів влади необхідно постійно здійснювати контроль щодо кваліфікації публічних управлінців та проводити за необхідністю підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації окремих кадрів відповідно до вимог чинного законодавства.

На мій погляд, врахування даної рекомендації забезпечить більш якісне та належне виконання функцій держави, покладених на певну особу.

2. Формування основного механізму взаємодії між органами місцевого самоврядування та державними органами.

Мається на увазі, що налагодження комунікації між органами влади, об'єднає в єдине ціле їх діяльність, яка направлена на реалізацію єдиної мети, цим самим досягається підвищення рівня довіри громадян до державних інституцій.

Втілення даного заходу на практиці підвищить ефективність здійснення владних функцій інститутами влади: спільне обговорення проблемних питань, швидкого двостороннього процесу обміну інформацією, сумісного проведення контрольних перевірок поточної діяльності суб'єктів містобудування на предмет дотримання вимог містобудівного законодавства, тощо.

3. Раціоналізація сумісної роботи державних інституцій та правоохоронних органів.

Стаття 41 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» наголошує, що орган державного архітектурно-будівельного контролю у своїй діяльності взаємодіє з Національною поліцією, прокуратурою та іншими правоохоронними і контролюючими органами. Але, на практиці, не має чіткого

механізму регулювання відносин у разі виникнення порушення вимог законодавства.

Пропонується розробити Правила, в яких чітко прописати порядок дій у разі наявності ознак порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил.

З одного боку, це призведе до посилення відповідальності замовників будівництва у разі порушення містобудівного законодавства, з іншого боку – економію ресурсів часу працівників органів влади.

4. Посилення відповідальності суб'єктів будівельного комплексу у разі порушення містобудівного законодавства. Потрібно нести відповідальність не лише адміністративну та фінансову, у вигляді накладання штрафів, а й кримінальну відповідальність, де порушник, який вчинив злочин, зобов'язаний відповідати за своє діяння у суді. Даний захід необхідний для запобігання правопорушень та перевиховання правопорушників у майбутньому.

5. Вдосконалення чинних нормативно-правових актів, які регулюють містобудівну діяльність, шляхом внесення змін до них: усунення дублювання владних повноважень серед органів державної влади та органів місцевого самоврядування, чіткий розподіл обов'язків та компетенцій між органами влади різних рівнів.

Сьогодні є велика проблема – різне тлумачення норм законів, які регулюють розвиток будівельного комплексу. На врегулювання одних і тих же відносин претендують кілька структурних органів, протилежних по змісту їх призначення. Часто виявляється так, що до повноважень державних органів відходять питання, які за своєю природою не мають вирішуватися державою, а лише органами місцевого самоврядування. Тобто, на практиці спостерігається «перекидання» повноважень від одного органу до іншого, що призводить до неузгодженого та паралельного вирішення питань регіону, відсутності чіткої визначеності, породжуються суперечності між суб'єктами публічних правовідносин. Внаслідок чого, не вирішуються численні питання регіонального рівня.

Рекомендовано створити умови для чіткого розмежування функцій і обсягів повноважень між центральними та регіональними органами влади, що дозволить досягти взаєморозуміння.

6. Раціоналізація організаційної структури територіальних органів державної архітектурно-будівельної інспекції шляхом збільшення кількості фахівців – державних інспекторів, які безпосередньо здійснюють перевірку та контроль будівельної діяльності на всіх етапах будівництва. Це призведе до оперативності та недопущення порушень в містобудівній діяльності на початковому етапі будівництва.

7. Оптимізація роботи територіальних органів державної архітектурно-будівельної інспекції: проведення обов'язкових перевірок згідно із затвердженими графіками на всіх етапах виконання будівельних робіт. Це призведе до підвищення результативності роботи органів виконавчої влади.

8. Збільшення делегованих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування, а саме:

- надання (отримання, реєстрація) документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт, здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів у випадках та відповідно до вимог, встановлених Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності»;

- здійснення в установленому порядку державного контролю за дотриманням законодавства, затвердженої містобудівної документації при плануванні та забудові відповідних територій;

- зупинення будівництва, яке проводиться з порушенням містобудівної документації і проектів окремих об'єктів, а також може заподіяти шкоди навколишньому природному середовищу [57].

Зокрема, основний Закон України – Конституція України проголошує, що питання місцевого значення можуть і повинні вирішувати саме територіальні громади або ж органи місцевого самоврядування, а не органи державної влади.

Це можливо здійснити за рахунок завершення реформи децентралізації влади в Україні та обрання демократичного типу децентралізації, при якому місцеві справи вирішуються на місцях, а не представниками центрального уряду. Врахування даної рекомендації призведе до посилення самостійності, розширить можливості впливу на суб'єкти містобудування в регіоні та зміцнить права органів місцевого самоврядування.

9. Розвиток промисловості будівельних матеріалів, повне забезпечення будівельного комплексу країни вітчизняними матеріалами, а в подальшому, при підвищенні рівня якості будівельних матеріалів, вихід на зовнішні ринки. Це призведе до зменшення вартості будівництва, розвитку промисловості будівельних матеріалів, підвищення кількості робочих місць в регіоні.

10. Розробка заходів по регулюванню суспільною свідомістю.

Сьогодні все більше відчуваються деформації суспільної свідомості, які виражаються у запереченні позитивного змісту права, різкому зниженні авторитета держави, що призвело до збільшення розчарувань населення, його пасивності, безініціативності.

Необхідно формувати позитивний зміст суспільних відносин, підвищити рівень культури населення, активізувати участь населення в організації та управлінні власним життям, і головне – створити єдину державну ідеологію в суспільстві, забезпечити єдність розуміння та сприйняття дій влади та правлячої еліти.

Населенню необхідно наново переосмислити процеси, які реально відбуваються в суспільстві, виявити проблеми та поставити перед собою завдання, які нададуть змогу системно вирішувати проблеми сучасності.

Врахування даної рекомендації припинить поглиблення руйнуючих процесів взаємної недовіри та повне несприйняття державної влади.

Врахування зазначених рекомендацій надасть змогу вирішити проблемні питання та ліквідувати наявність прогалин у державному регулюванні.

ВИСНОВКИ

В даній дипломній роботі відбулася спроба дослідження забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону. Реалізована основна мета дослідження, розв'язані усі досліджувані завдання. Гіпотеза роботи про те, що забезпечення високого рівня якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону сприяє ефективному функціонуванню держави, стабільному розвитку будівельного комплексу регіонів, задоволенню побутових, соціально-культурних потреб населення України, формуванню інвестиційної привабливості регіону, держави в цілому, підвищенню конкурентоспроможності на європейському ринку вітчизняної будівельної галузі знайшла своє підтвердження.

Наведемо декілька висновків, до яких дійшли в ході дослідження.

1. Дана тема постійно спонукає науковців до проведення досліджень та пошук незвичайних аспектів покращення державної політики у будівельній сфері. Покращення державної політики засобами адміністративно-правового регулювання розвитку будівельного комплексу приділено достатньо уваги в працях українських та російських вчених, особливо в останні роки, що відображає стан наукової розробки теми сьогодні. Це пов'язано з тим, що розвиток будівельного комплексу безпосередньо впливає на розвиток економіки, а це в свою чергу, створює умови для сталого розвитку держави та розв'язання значущих соціальних проблем.

2. В роботі розглянуті основні поняття «державне управління», «державне регулювання», «механізм державного регулювання» «будівельний комплекс», «якість», за допомогою яких вдалося повно розкрити тему дослідження. Був проведений аналіз літератури стосовно трактування кожного поняття різними науковцями із застосуванням різних підходів його тлумачення.

Виведено якісно нове, інтегроване поняття «будівельний комплекс» та «державне регулювання розвитку будівельного комплексу» в розрізі досліджуваної теми, яке допомогло більш змістовно зрозуміти сутність проблеми, яка досліджується.

3. Процес пізнання фактів і закономірностей об'єкта дослідження, спосіб організації теоретичного та практичного освоєння дійсності здійснювався за допомогою принципів, таких як: принцип дослідження, принцип об'єктивності, принципом неупередженості, принцип комплексності, термінологічний принцип, принцип багатofакторності, принцип світоглядного плюралізму, принцип загального зв'язку й взаємодії, принцип практичності.

Для найбільш повного розкриття змісту роботи дослідження проводилися кількома різними методами в їх системі та взаємодії: загальнонауковими методами (діалектичний, логіко-семантичний, аналіз та синтез, індуктивний та дедуктивний, метод абстрагування та узагальнення, метод моделювання), конкретно-науковими методами (формально-юридичний, системно-структурний, метод статистичного аналізу, аналітичне моделювання), міждисциплінарними методами (метод порівняльного аналізу, описовий метод).

4. Будівельне виробництво є важливою галуззю народного господарства, яка суттєво відрізняється від інших галузей та має ряд особливостей: складові будівельного процесу, різноманітність організаційних та господарчих форм процесу виробництва, техніко-економічні особливості будівельного виробництва. Всі перераховані особливості безпосередньо впливають на забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу.

5. Завданням будівельного комплексу як об'єкта державного регулювання є формування основних фондів господарства держави, у тому числі і за рахунок зменшення обсягів незавершеного будівництва, формування інвестиційної привабливості регіону, покращення інфраструктури та благоустрою міст, розвиток малих і середніх населених пунктів за рахунок будівництва доступного житла, розширення будівництва соціального житла, вирівнювання техніко-економічного й соціального рівня розвитку галузей господарства країни та її регіонів, контроль за якістю зведення нових будівель.

6. В Україні частка будівництва у структурі валової доданої вартості поступово зменшується. В регіонах простежується тенденція верховенства

великих міст та нерівномірність розвитку будівельного комплексу регіонів в цілому по державі.

7. В Україні будівельна галузь «переживає кризу». Показники свідчать про слабкість будівельної бази, яка стримує промислове, житлове, сільськогосподарське будівництво, яке в сучасних ринкових умовах потребує принципово нових важелів управління будівельним комплексом.

8. На сьогоднішній день для стимулювання розвитку будівельного комплексу та вирішення питання щодо забезпечення житлом громадян, які знаходяться на обліку та потребують покращення житлових умов, Мінрегіоном розроблені та реалізуються державні цільові програми. Метою даних програм є розвиток житлового будівництва.

9. Державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому. Ефективність функціонування будівельного комплексу залежить від державної політики. Державна політика має бути чіткою, а механізми державного регулювання - дієвими.

10. Відповідно до ієрархії виконавчої влади в сфері будівельної діяльності виділяють органи трьох рівнів: вищий, який здійснює загальне керівництво підконтрольними органами (Кабінет Міністрів України), центральний (Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державна архітектурно-будівельна інспекція України) та місцевий (місцеві державні адміністрації, управління містобудування та архітектури місцевих адміністрацій).

11. Важелі державного регулювання будівельного комплексу можна поділити на адміністративні засоби, що охоплюють соціальні та адміністративні аспекти, які спрямовані на захист життя, здоров'я, майна, охорону довкілля, а також встановлення способів організації чи ведення діяльності, правил ліцензування, місця і часу провадження діяльності, обсягу випуску продукції чи надання послуг тощо (стандарти, дозволи, обмеження,

нормативи, штрафи), економічні засоби державного регулювання, що охоплюють економічні аспекти, які впливають на ринкові рішення, у вигляді кредитів, податків, закупівель, дотацій, державних інвестицій тощо, інформаційні, тобто публікації у засобах масової інформації, а також на законодавчо-правові (закони, постанови, укази), нормативно-адміністративні (положення, рішення, правила, інструкції, тощо), організаційно-економічні (цільові програми, прогнози, проекти, плани, тощо).

12. Важливим інструментом державного регулювання розвитку будівельного комплексу є нормативно-правова база.

13. Державне управління та регулювання будівельним комплексом в Білорусі має чіткий поділ влади: влада з центру розподіляється на регіональні органи, які, як правило, знаходяться в виконавчих комітетах відповідного рівня, функції управління та повноваження між регіональними та республіканськими органами управління чітко розмежовані, що не призводить до дублювання та перекладення відповідальності один на одного. Україна, на відміну від Білорусі, прагне до децентралізації у структурній організації управління та регулювання розвитком будівельного комплексу.

Забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону відбувається при гармонійному поєднанні принципів централізації та децентралізації, про що наголошує Конституція України та визначає функції органів державного управління і місцевого самоврядування, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади.

14. Використання критеріїв оцінки якості в державному регулюванні будівельним комплексом регіону надасть змогу об'єктивно оцінити ефективність діяльності держави та визначити проблемне поле для подальшого вдосконалення державного управління.

15. В ході аналізу сучасного стану забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону були досліджені фактори впливу на розвиток будівельного комплексу та зміна впливу факторів, що стимулюють будівельну діяльність.

16. Під час дослідження сучасного стану забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу Запорізького регіону виявлені певні недоліки в державному регулюванні на місцевому рівні, які необхідно невідкладно усунути.

17. В роботі розроблено рекомендації, впровадження яких дасть змогу вирішити нагальні проблеми та підвищити ефективність державного регулювання розвитку будівельного комплексу Запорізького регіону з врахуванням підвищення конкурентоздатності економіки держави, зниження її залежності від зовнішньої кон'юнктури, відновлення економічного зростання та підвищення рівня життя населення держави.

Підсумовуючи результати, отримані внаслідок дослідження забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону можна зробити висновок, що крім значного впливу будівельного комплексу на економіку держави, будівельна галузь пов'язана в більшій мірі з ризиками завдання шкоди життю та здоров'я людей, майну, а також навколишньому середовищу.

Саме по цій причині при будь-яких нововведеннях важливо не послабити роль держави в управлінні будівельним комплексом, а навпаки посилити його присутність на всіх рівнях в частині виконання ефективності та якості будівництва, забезпечення населення України надійними об'єктами будівельного комплексу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янов В.Б. Органи виконавчої влади в Україні. Київ : Ін Юре, 1997. 47 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. : том 1. Загальна частина / ред. колегія : В.Б. Авер'янов (голова). Київ, 2004. 584 с.
3. Андрійко О. Ф. Організаційно-правові гарантії реалізації прав громадян у сфері виконавчої влади. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 296-305.
4. Антонова Л.В. Стратегічні пріоритети розвитку державного регулювання будівельної галузі економіки України. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Державне управління. 2014. Вип. 223. С. 143-149. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Npchdu_2014_235_223_27. (дата звернення: 24.11.2019).
5. Антонова Н.Б. Государственное регулирование экономики : учебник. Минск : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2002. 775 с. URL: <https://studfile.net/preview/5429753/>. (дата звернення: 24.11.2019).
6. Асаул А.Н., Асаул Н.А., Алексеев А.А., Лобанов А.В. К вопросу о дефиниции инвестиционно-строительного комплекса. *Экономика строительства и городского хозяйства*. Санкт-Петербург, 2009. № 3, т. 5. С. 131–139. URL: http://donnasa.ru/publish_house/journals/esgh/2009-3/01_asaul_asaul_alekseev_lobanov.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).
7. Атаманчук Г.В. Управление: сущность, ценность, эффективность : учеб. пособие для вузов. Москва : Культура, 2006. - 542 с.
8. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления : курс лекцій. Москва : Омега-Л, 2005. 584 с.

9. Аристотель. Метафизика. URL: http://www.lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/metaphiz.txt_with-big-pictures.html. (дата звернення: 24.11.2019).
10. Бакуменко В.Д. та ін. Державне управління : Словник-довідник / за ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
11. Бархин М.Г. Архитектура и город: Проблемы градостроительства будущего. Москва : Наука, 1979. 240 с.
12. Бібік Н.В. Міжнародна практика державного регулювання в сфері будівництва. *Менеджер*. 2014. № 1. С. 115-121. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nzhm_2014_1_24. (дата звернення: 24.11.2019).
13. Бібік Н.В., Понуровський О.І. Аспекти державного регулювання будівельного ринку України. *Вісник Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова*. Харків, 2014. URL: https://economy.kname.edu.ua/images/files/konferenc/dec2014/6_3.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).
14. Важинський. С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. URL: <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gornostal/vajinskii%20posibnyk.pdf>. (дата звернення: 24.11.2019).
15. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989> (дата звернення: 24.11.2019).
16. Вилгін Є.А. Теоретичні основи механізмів державного регулювання розвитку регіонального інвестиційно-будівельного комплексу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 124-126. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5954&i=22>. (дата звернення: 24.11.2019).

17. Вопросы Министерства архитектуры и строительства Республики Беларусь. Перечень хозяйственных обществ, акции (доли в уставных фондах) которых переданы в управление Министерству архитектуры и строительства Республики Беларусь : постановление Совета Министров Республики Беларусь от 31.07.2006 № 973. URL: http://pravo.by/upload/docs/op/C21800219_1522098000.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

18. Данильян О.Г., Тараненко В.М. Основи філософії : навчальний посібник. Харків : Право, 2003. 352 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/391473/>. (дата звернення: 24.11.2019).

19. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк та ін. Київ : НАДУ, 2011. 732 с. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/902a288d-d8fc-42de-b917-9ebd85e716cb.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

20. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ : Кондор, 2006. 356 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

21. Каверзина Л.А., Кошевой П.Д. Методологический подход к оптимизации функционирования регионального инвестиционно-строительного комплекса. *Проблемы современной экономики. Евразийский международный научно-аналитический журнал*. 2007. №4 (24). С. 46-52.

22. Квасніцька О.О. Сутність будівельної діяльності: теоретичний погляд. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. Т. 10 / за ред. : С.В. Ківалов. Одеса, 2011. С. 413-423. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3903>. (дата звернення: 24.11.2019).

23. Квасніцька О.О. Стадії будівельного процесу як об'єкт господарсько-правового регулювання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 65. С. 288-294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_65_38. (дата звернення: 24.11.2019).

24. Квасніцька О.О. Історичний розвиток та становлення будівельного законодавства у правовому досвіді України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 12. С. 370-382. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nponyua_2012_12_39. (дата звернення: 24.11.2019).

25. Квасніцька О.О. Теоретичні аспекти та практичні проблеми правового регулювання об'єктів будівництва. *Часопис цивілістики*. 2013. Вип. 15. С.22-26. URL: file:///C:/Users/Denis/Downloads/Час_2013_15_5.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

26. Козич О.М. Державне регулювання діяльності будівельної галузі України. *Держава і ринок*. 2012. № 3 (11). С. 138-142. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/4/04.pdf>. (дата звернення: 24.11.2019).

27. Козич О.М. Досвід провідних країн світу в управлінні будівельною галуззю. *Державне будівництво*. Харків : ХаРІ НАДУ, 2012. №2. С.1-7. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=DeVu_2012_2_47. (дата звернення: 24.11.2019).

28. Колодійчук А.В. Нові організаційні просторові форми виробництва в українському прикордонні як рушій прискорення інформатизації економіки України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 8. С. 81-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2015_8_22. (дата звернення: 24.11.2019).

29. Колесніков Б.В. Деретуляція будівельної галузі економіки як запорука поліпшення інвестиційного клімату. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 1. С. 70-82. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21RE

F=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=dums_2014_1_10. (дата звернення: 24.11.2019).

30. Конверський А.Є. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів. Київ : ЦУЛ, 2010. 352 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Konverskyi_Anatolii/Osnovy_metodolohii_ta_orhanizatsii_naukovykh_doslidzhen/. (дата звернення: 24.11.2019).

31. Конституция Республики Беларусь от 15 марта 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 и 17 октября 2004). Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. URL: <http://www.pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnye-dokumenty/konstitutsiya-respubliki-belarus/>. (дата звернення: 24.11.2019).

32. Коротич О.Б. Державне управління регіональним розвитком країни: теоретико-методологічні засади. *Державне будівництво*. Харків, 2010. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2010_1_4. (дата звернення: 24.11.2019).

33. Куйбіда В.С. Уроки кризи і оновлене бачення будівництва. *Дзеркало тижня*. Київ, 2010. Вип. № 3. URL: <https://www.uaib.com.ua/news/mass-media/uroki-krizi-i-onovlene-bachennia-budivnitstva-1>. (дата звернення: 24.11.2019).

34. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України : механізм державного регулювання : монографія. Харків : ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. 320 с.

35. Локк Дж. Опыт о человеческом разуме. Сочинения в 3-х т. / ред. изд. И.С. Нарского. Москва : Мысль, 1985. Т. 1. 183 с. URL: http://www.bimbad.ru/docs/locke_essay_concerning_human_understanding.pdf (дата звернення: 24.11.2019).

36. Лукашов О.О. Механізми державного регулювання стратегічного розвитку регіону. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Харків, 2017. Вип. 2 (33). С. 75-83. URL:

[http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_02\(33\)/12.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_02(33)/12.pdf) (дата звернення: 24.11.2019).

37. Малиновський В.Я. Державне управління : навч. посіб. Київ : Атіка, 2009. 608 с. URL: http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/7671/6/derzh_uprav12009.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

38. Марушева О.А. Державне управління механізмом нормативно-правового регулювання соціально-економічних відносин у будівництві: теоретичні засади. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2017. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1304>. (дата звернення: 24.11.2019).

39. Мелко В.Л. Теоретичні підходи до державного регулювання галузі будівництва. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2017. № 1 (57). С. 61-68. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2017/13.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

40. Методика розрахунку інтегрального індексу виробництва (враховуючи індекси промислової та будівельної продукції): Наказ Державного комітету статистики України від 02.08.2005 № 224. URL: https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2005/224/224.htm. (дата звернення: 24.11.2019).

41. Новая философская энциклопедия в 4-х томах / ред. изд. : В.С. Стёпин, А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, А.П. Огурцов. Москва : Мысль, 2010. 2659 с. URL: http://enc.biblioclub.ru/Encyclopedia/41_novaja_filosofskaja_enciklopedija_v_4-h_tomah. (дата звернення: 24.11.2019).

42. Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Беларусь : Закон Республики Беларусь от 05 июля 2004 № 300 – З. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. URL: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=H10400300>. (дата звернення: 24.11.2019).

43. Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 – 2020 годы : Указ Президента Республики Беларусь от 15.12.2016 № 466. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P31600466>. (дата звернення: 24.11.2019).

44. Офіційний веб-портал Верховної ради України: термінологія законодавства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/6366>. (дата звернення: 24.11.2019).

45. Офіційний веб-сайт Державної архітектурно-будівельної інспекції. URL: <https://dabi.gov.ua/>. (дата звернення: 24.11.2019).

46. Офіційний веб-сайт Державної регуляторної служби України. URL: <http://www.dkrp.gov.ua>. (дата звернення: 24.11.2019).

47. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 24.11.2019).

48. Офіційний веб-сайт Запорізької обласної ради. URL: <http://zor.gov.ua/>. (дата звернення: 24.11.2019).

49. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <http://www.minregion.gov.ua/>. (дата звернення: 24.11.2019).

50. Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 липня 2014 р. № 294. Офіційний сайт Державної архітектурно-будівельної інспекції України. URL: <https://dabi.gov.ua/pro-dabi/polozhennya-pro-dabi/>. (дата звернення: 24.11.2019).

51. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 № 687-XIV. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/687-14/print1443786685270878>. (дата звернення: 24.11.2019).

52. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності : Закон України від 14.10.1994 №208/94-ВР. Дата оновлення:

10.06.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80>.
(дата звернення: 24.11.2019).

53. Про генеральну схему планування території України : Закон України від 07.02.2002 № 3059-III. Дата оновлення: 18.11.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3059-14/print1467731344579245>. (дата звернення: 24.11.2019).

54. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2014-%D0%BF>. (дата звернення: 24.11.2019).

55. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15> (дата звернення: 24.11.2019).

56. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду : Закон України від 22.12.2006 № 525-V. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/525-16>. (дата звернення: 24.11.2019).

57. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.97 № 163-XIV. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>. (дата звернення: 24.11.2019).

58. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 № 2780-XII. Дата оновлення: 10.06.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2780-12/print1452596485300322>. (дата звернення: 24.11.2019).

59. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3038-17/print1452596485300322>. (дата звернення: 24.11.2019).

60. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (дата звернення: 24.11.2019).

61. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 № 978-IV. Дата оновлення: 10.06.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15>. (дата звернення: 24.11.2019).

62. Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2009 № 124. Дата оновлення: 16.05.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1249-2009-п?lang=ru>. (дата звернення: 24.11.2019).

63. Селезньова О.О. Дослідження проблем розвитку державного регулювання будівельних підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 12. С. 124-128. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/12-2015/29.pdf>. (дата звернення: 24.11.2019).

64. Структура валового внутрішнього продукту по видам економічної діяльності. Национальный статистический комитет Республики Беларусь. URL: <http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/natsionalnye-scheta/godovye-dannye/struktura-valovogo-vnutrennego-produkta-po-vidam-ekonomicheskoy-deyatelnosti/>. (дата звернення: 24.11.2019).

65. Сурмін Ю.П., Бакуменко В.Д., Михненко А.М. та ін. Енциклопедичний словник з державного управління / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Троцинського, Ю.П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/14ff57eb-06bd-4b2b-8bfb-ead7f286d5dd.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

66. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>. (дата звернення: 24.11.2019).

67. Федоренко В.Г. Політична економія : підручник. Київ : Алерта, 2015. 487 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/397-poltichna-ekonomya-fedorenko-vg.html>. (дата звернення: 24.11.2019).

68. Хряпинський А. П. Адміністративно-правовий статус державної архітектурно-будівельної інспекції України. *Право і Безпека*. 2012. № 5. С. 110-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_5_26. (дата звернення: 24.11.2019).

69. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ : Знання, 2004. 307 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Sheiko_Vasyl/Orhanizatsiia_ta_metodyka_naukovo-doslidnytskoi_diialnosti.pdf. (дата звернення: 24.11.2019).

70. Шишкіна Є.К., Носирєв О.О. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Харків : «Діса плюс», 2014. 200 с.

71. Юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. кол. : Ю.С. Шемшученко та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 2 : Д - Й. 744 с.

72. Юрченко Є.О. Актуальні проблеми державного контролю у сфері містобудівної діяльності в Україні. *Державне управління : теорія та практика*. 2012. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Dutp_2012_2_35. (дата звернення: 24.11.2019).

73. Этика : Учебник для вузов / под общ. ред. А.А. Гусейнова, Е.Л. Дубко, Р.Г. Апресян. Москва : Гардарики. 1998. 470 с. URL: <https://iphras.ru/page49515216.htm>. (дата звернення: 24.11.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

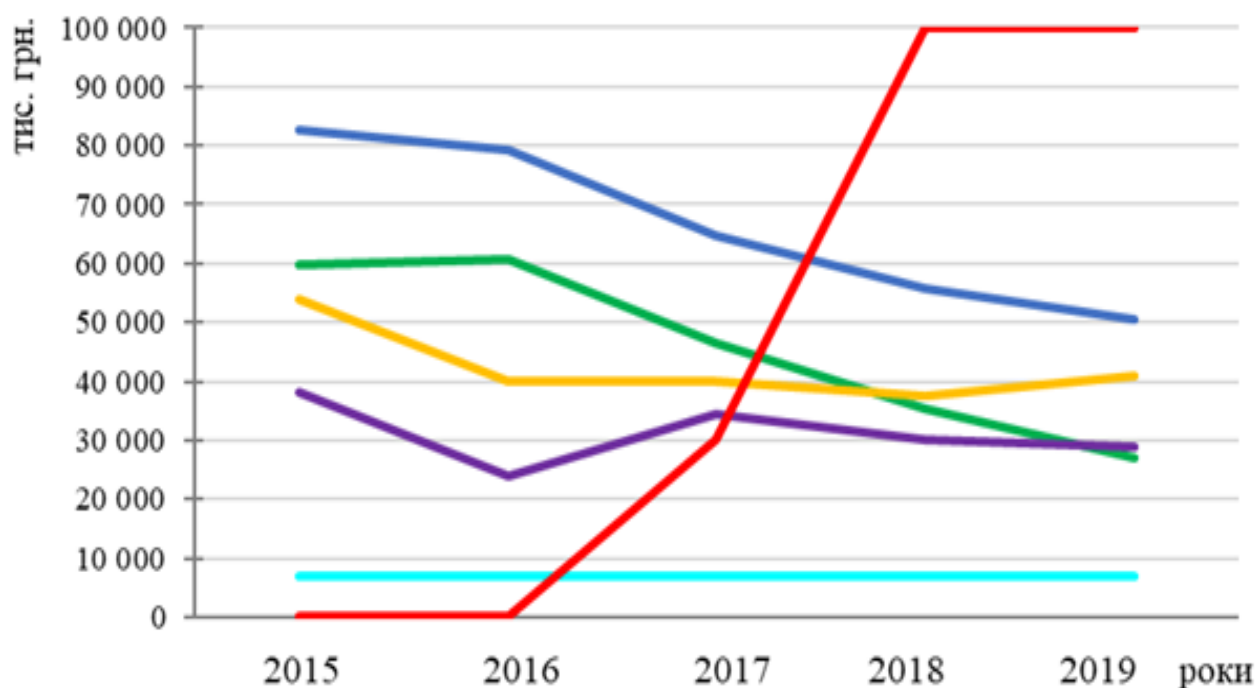

Рис.1. Стан фінансування Мінрегіону по окремим виділеним Державним цільовим програмам з 2015 по 2019 рокам

- - фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву (позиція 1)
- - часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (позиція 2)
- - збільшення статутного капіталу Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» з подальшим використанням на реалізацію Державної програми забезпечення молоді житлом (позиція 3)
- - державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (позиція 4)

- - здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов (позиція 5)
- - надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла (позиція 6).

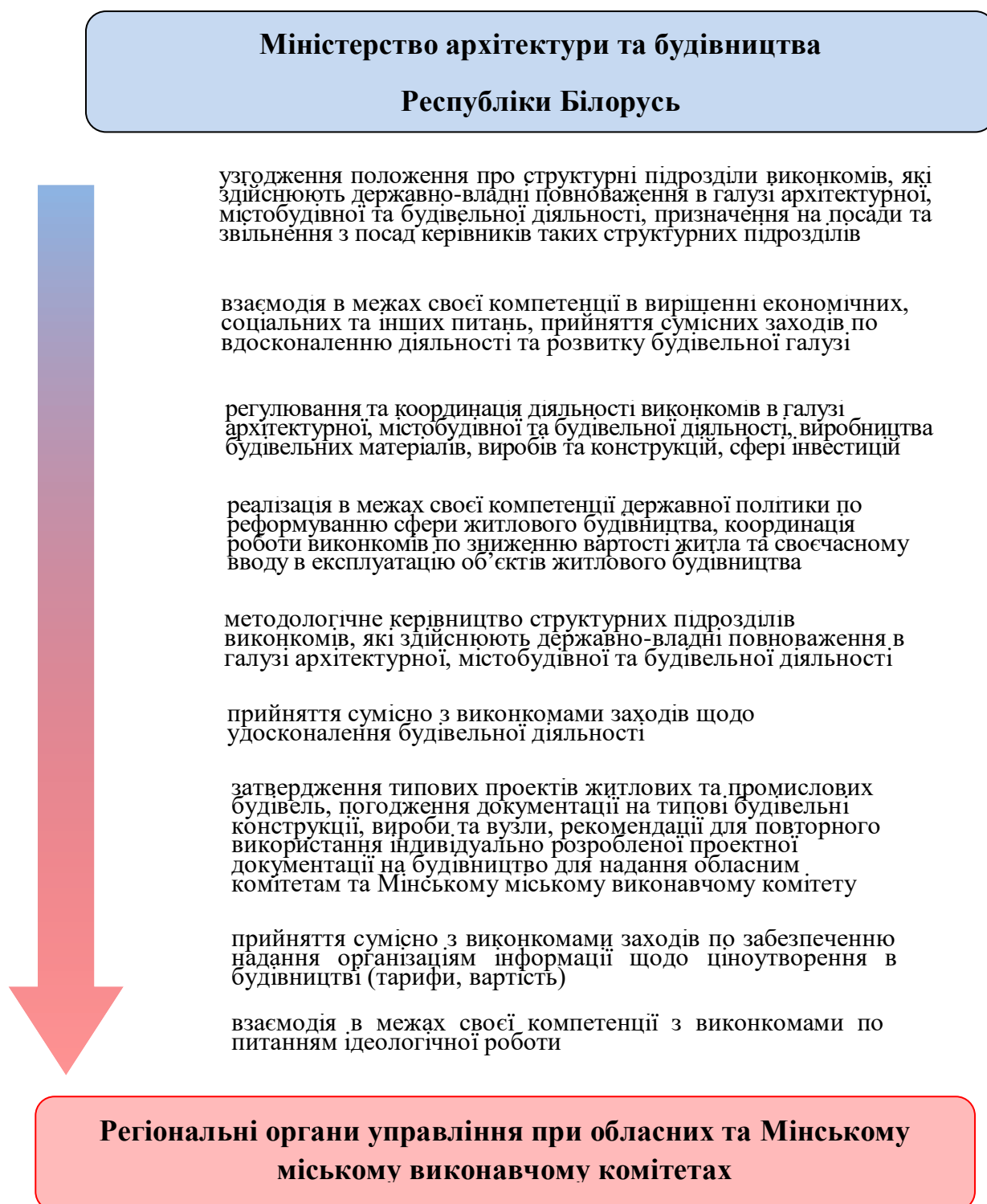

Рис.1. Організаційна структура державного управління будівельним комплексом Республіки Білорусь з функціями взаємодії

Критерії оцінки якості державного регулювання розвитку будівельного комплексу регіону

Критерій оцінки	Характеристика оцінки
Доцільність та цілеспрямованість державного регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – відповідність державного регулювання певним поставленим цілям, які формує суспільство; – правильність вибору і постановки цілей; – тощо.
Правомірність державного регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – безумовного дотримання законодавчої та правової бази; – законність прийнятих рішень; – тощо.
Новизна державного регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – новаторство рішень; – творчий підхід виконавців при реалізації рішень; – застосування закордонного досвіду; – тощо.
Рациональність використання ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> – використання ресурсів, що перебувають у розпорядженні відповідного структурного органу, при реалізації певних рішень має бути ефективним та з мінімальними витратами, у тому числі і ресурс часу; – тощо.
Якість виконання і оформлення документів	<ul style="list-style-type: none"> – правдивість інформації, яка викладена в документах; – відсутність помилок та шахрайства; – надання компетентних та зрозумілих для громадянина пояснень щодо чинного законодавства; – законність рішень та документів; – тощо.
Якість організаційної структури	<ul style="list-style-type: none"> – ієрархічність органів влади; – стабільність роботи організаційної структури; – чіткий розподіл владних повноважень та відповідальності; – тощо.
Дотримання термінів	<ul style="list-style-type: none"> – своєчасність виконання роботи;

виконання	<ul style="list-style-type: none"> – швидкість реакцій на звернення громадян; – тощо.
Рівень кваліфікації виконавців	<ul style="list-style-type: none"> – наявність відповідної освіти; – компетентність працівників; – професійні навички; – особистісні якості працівників (моральність, гідність, тощо) – ділові якості працівників (дисципліна, підвищена відповідальність); – тощо.
Повнота матеріально-технічного забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – наявність зручного робочого місця; – наявність комп'ютерної техніки, копіювальних приладів; – інше.
Результативність і ефективність	<ul style="list-style-type: none"> – результати роботи співпадають з цілями; – результати роботи органів влади задовольняють потребам і очікуванням суспільства; – оперативне реагування на внутрішні і зовнішні виклики від суспільства та забезпечувати належний рівень адміністративних послуг; – якісне надання публічних та адміністративних послуг; – позитивне вирішення поставлених завдань; – тощо.
Рівень добробуту населення	<ul style="list-style-type: none"> – темпи розвитку безробіття; – масштаби бідності; – надійні суспільні відносини; – політична стабільність; – економічна стабільність; – тощо.
Ступінь розвитку демократії, забезпечення прав і свобод громадян	<ul style="list-style-type: none"> – прийняття та реалізація державних рішень з урахування думки населення; – забезпечення рівності всіх індивідів і соціальних груп перед законом; – тощо.
Підзвітність	<ul style="list-style-type: none"> – органи влади мають бути підзвітні суспільству про свою діяльність; – тощо.
Прозорість та доступність	<ul style="list-style-type: none"> – інформація щодо діяльності держави повинна бути вільно доступна, повною і

	<p>достатньою для розуміння населення;</p> <ul style="list-style-type: none"> – доступ до документів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади, для ознайомлення зацікавлених груп населення; – можливість звернення громадян за отриманням адміністративної послуги; – тощо
Протидія корупції	<ul style="list-style-type: none"> – усунення будь-яких проявів та умов для вчинення корупційних діянь.

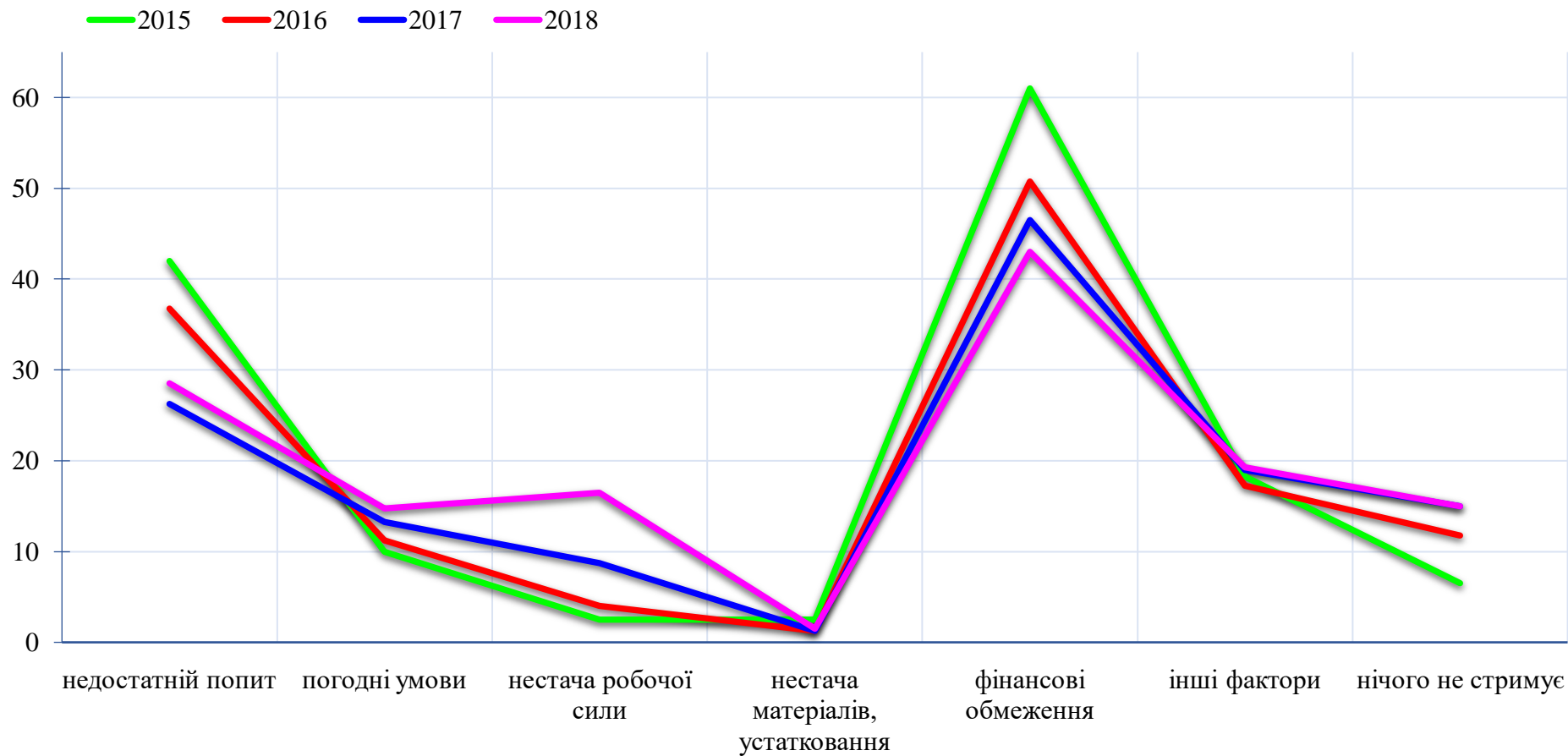

Рис.1 Оцінка впливу факторів, що стримують будівельну діяльність

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я Козуліна Ольга Миколаївна, студентка 2 курсу,
форми навчання заочна,
факультету соціології та управління,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»,
адреса електронної пошти olgakozulina911@gmail.com,
- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
«Забезпечення якості державного регулювання розвитку будівельного
комплексу регіону»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____	Підпис _____	ПІБ (студент) <u>О.М. Козуліна</u>
Дата _____	Підпис _____	ПІБ (науковий керівник) <u>С.І. Кальцева</u>